

LEVITIC

Introducere

„Nu există carte, în întreaga suită a aceluia Volum inspirat pe care Duhul Sfânt ni l-a dăruit, care să conțină mai multe din înseși cuvintele lui Dumnezeu decât Leviticul. Pe aproape fiecare din filele sale răsună glasul lui Dumnezeu, ca vorbitor direct. Cuvintele Sale pline de har sunt consemnate exact în forma în care au fost rostite. Este un considerent ce nu poate decât să ne determine s-o studiem cu toată râvna și atenția cuvenite.“

—Andrew Bonar

I. Locul unic în canon

J. N. Darby a lansat odată un avertisment cu privire la pericolele groaznice care îi pasc pe credincioși atunci când s-au plictisit de sfințenie. Amintim aici acest avertisment pentru că sfințenia este tema principală a cărții Levitic, care s-a dovedit a fi cea mai dificilă de înțeles pentru mulți creștini care doresc s-o citească. Desigur, dacă instrucțiunile cuprinse în ea vor fi privite doar ca simple detalii privitoare la străvechile ritualuri evreiești legate de jertfe și la legile menite să asigure sfințenia în viața de toate zilele, precum și la separarea de popoarele păgâne, binecuvântarea acestei cărți se va răsfrânge doar într-o anumită măsură asupra cititorului. Dar de îndată ce vom vedea că fiecare detaliu din cadrul sistemului de jertfe întruchiează, de fapt, perfecțiunea persoanei și lucrării lui Cristos, optica noastră se va schimba, pe măsură ce vom descoperi că avem o sumedenie de lucruri asupra cărora putem petrece timp îndelungat în meditație. Binecuvântarea noastră va spori și mai mult dacă vom corela cartea Levitic cu corespondenta ei din Noul Testament: Epistola către Evrei.

II. Paternitatea

Douzeci din cele douazeci și șapte de capitole ale cărții Levitic și circa treizeci și cinci de alte paragrafe încep cu sintagma: „Și Domnul i-a vorbit lui Moise, spunând“ sau cu o sintagmă similară, având un conținut echivalent. Până nu demult majoritatea celor care mărturiseau credința în iudaism sau creștinism a acceptat aceste cuvinte la justa

lor valoare. Domnul nostru Însuși se referă la Levitic 13:49 – e vorba de un lepros care se arată preotului, aducând o ofrandă – cu cuvintele: „acele lucruri pe care Moise le-a poruncit“ (Marcu 1:44). În schimb astăzi este la modă în multe cercuri să se nege sau cel puțin să se pună sub semnul îndoielii paternitatea lui Moise nu numai asupra cărții Levitic, ci și a întregului Pentateuh.

Întrucât noi credem că viziunea tradițională este nu numai adevărată, ci și importantă, chestiunea acestei neîncrederi a fost dezbătută mai pe larg în Introducerea la Pentateuh, pe care cititorul este îndemnat s-o citească cu toată atenția.

III. Data

Acceptând paternitatea lui Moise asupra Leviticului și dovezile furnizate de Pentateuh, noi considerăm că conținutul ei i-a fost revelat lui Moise în timpul perioadei de cincizeci de zile ce a urmat ridicării cortului întâlnirii (Ex. 40:17) înainte ca israeliții să fi părăsit zona muntelui Sinai (Num. 10:11). Nu se cunoaște anul exact al redactării ei, dar acesta trebuie plasat între 1450 și 1410 î.Cr.

IV. Fondul și tema

O modalitate care va înlesni memorarea conținutului cărții Levitic este aceea de a asocia numele ei cu cuvântul: „Leviții“ sau „preoții“, realizând apoi că Leviticul este, de fapt, un manual pentru preoți. Exodul s-a încheiat cu ridicarea cortului în pustiu. Acum preoții și leviții au nevoie de instrucțiuni privitoare la modul în care trebuie să aducă jertfele asociate cu acel edifi-

ciu, precum și îndrumări pentru alte ritualuri (de ex., curățirea caselor leproșilor).

În Exod am văzut cum Israel a fost izbăvit din Egipt și pus deoparte ca o comoră de mare preț în ochii lui Dumnezeu. În Levitic vedem cum israeliții sunt despărțiți de păcat și de necurăție, pentru a se putea apropia de Dumnezeu în sanctuar. Sfințenia devine regula de viață pentru traiul în tabără. Atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament Dumnezeu cere cu

insistență ca oamenii Săi să fie sfinți, deoarece El este sfânt. Asta ridică însă o problemă serioasă, întrucât omul, prin natura și practica sa, este nesfânt. Soluția o găsim în ispășirea prin sânge (Levitic 17:11). În Vechiul Testament existau trei jertfe animale care îndreptau privirile oamenilor spre cea jertfă, adusă odată pentru totdeauna, de Mielul lui Dumnezeu, așa cum ne este ea revelată în Noul Testament, în special în cartea Evrei.

SCHIȚA

I. TIPURI DE OFRANDE (1:1-6:7)

- A. Ofranda arsă de tot (cap. 1)
- B. Ofranda de cereale (cap. 2)
- C. Ofranda de pace (cap. 3)
- D. Ofranda pentru păcat (4:1-5:13)
- E. Ofranda pentru nelegiuire (5:14-6:6)

II. LEGILE OFRANDELOR (6:8-7:38)

III. CONSACRAREA PREOȚILOR (cap. 8-10)

- A. Investirea preoților de către Moise (cap. 8)
- B. Ofrandele prezentate de Aaron (cap. 9)
- C. Sacrilegiul lui Nadab și Abihu (cap. 10)

IV. CURAT ȘI NECURAT (cap. 11-15)

- A. Alimente curate și necurate (cap. 11)
- B. Purificarea ulterioară nașterii (cap. 12)
- C. Diagnosticarea leprei (cap. 13)
- D. Curățirea de lepră (cap. 14)
- E. Purificarea în urma unor secreții ale trupului (cap. 15)

V. ZIUA ISPĂȘIRII (cap. 16)

VI. LEGI PRIVITOARE LA JERTFĂ (cap. 17)

VII. LEGI PRIVITOARE LA CONDUITA PERSONALĂ (cap. 17)

- A. Legile purității sexuale (cap. 18)
- B. Legi privitoare la viața de zi cu zi (cap. 19)
- C. Pedepsa pentru ofense grave (cap. 20)
- D. Conduita preoților (cap. 21, 22)

VIII. SĂRBĂTORILE DOMNULUI (cap. 23)

- A. Sabatul (23:1-3)
- B. Paștele (23:4, 5)
- C. Sărbătoarea Azimilor (23:6-8)
- D. Sărbătoarea roadelor dintâi (23:9-14)
- E. Sărbătoarea săptămânilor (23:15-22)
- F. Sărbătoarea trâmbițelor (23:23-25)
- G. Ziua Ispășirii (23:26-32)
- H. Sărbătoarea corturilor (23:33-44)

IX. LEGI CEREMONIALE ȘI MORALE (cap. 24)

X. ANUL SABATIC ȘI ANUL JUBILEU (cap. 25)

XI. BINECUVÂNTĂRI ȘI BLESTEME (cap. 26)

A. Binecuvântări pentru ascultarea de Dumnezeu (26:1-13)

B. Blesteme pentru neascultarea de Dumnezeu (26:14-39)

C. Refacerea prin mărturisire și pocăință (26:40-46)

XII. JURĂMINTE ȘI ZECIUIELI (cap. 27)

COMENTARIU

I. TIPURILE DE OFRANDE

(1:1-6:7)

A. Ofranda arsă de tot (cap. 1)

Levitic începe cu momentul în care **Domnul îl cheamă pe Moise**, vorbindu-i din **cortul întâlnirii**. După cum a remarcat Bonar, în citatul de la începutul comentariului asupra cărții Levitic, nici o altă carte „nu cuprinde mai multe din înseși cuvintele rostite de Dumnezeu decât Levitic“, fapt de natură să demonstreze necesitatea de a o studia cu și mai multă râvnă și dăruire. „La început Domnul prescrie cinci jertfe: arsă de tot, de mâncare, de pace, pentru păcat și pentru călcare de lege. Primele trei erau cunoscute sub denumirea de jertfe de o plăcută mireasmă iar ultimele două ca jertfe pentru păcat. Primele trei erau voluntare, ultimele două obligatorii.

Primul mesaj pe care dorește Dumnezeu să-l transmită **copiilor lui Israel** este că ei au datoria de a aduce ofrande Domnului din animalele lor – atât din cirezile, cât și din turmele lor de oi.

Capitolul 1 se ocupă de jertfa arsă de tot (ebr. *olah!*) Existau trei trepte, în funcție de posibilitățile materiale ale celui ce aducea jertfa: **un taur din turmă** (v. 3; cf. v. 5), deci un animal de parte bărbătească fără cusur; un berbec sau un țap (v. 10), deci un animal de parte bărbătească fără cusur; turturele sau pui de porumbei (v. 14). Toate acestea erau animale pașnice; nici un animal de natură sălbatică nu era jertfit pe altarul Domnului.

Peter Pell sugerează că taurul **Îl reprezintă pe Domnul nostru** ca **Lucrătorul neobosit și răbdător**, care întotdeauna îm-

plinește voia Tatălui în viața Sa de slujire desăvârșită și în moartea Sa de jertfă desăvârșită. Oile **Îl reprezintă pe Domnul** în ipostaza Celui blând și smerit, care se supune de bună voie și fără murmur voii lui Dumnezeu. Oaia **Îl reprezintă pe Cristos** ca **Înlocuitor sau Substituit al nostru**. Turturica ni-L prezintă ca fiind Cel ceresc și de asemenea ca Om al durerilor (turturica fiind asociată cu sentimentele de jale).²

Iată, Victima fără pată moare,

Pe lemnul crucii plătește pentru păcatele mele

Mielul lui Dumnezeu, Jertfa desăvârșită,

Care S-a dăruit pentru mine!

—Autor anonim

Îndatoririle celui ce aducea jertfa: El aducea jertfa la **ușa cortului întâlnirii**, lângă altarul de bronz (v. 3); punea mâna pe capul victimei (v. 4) (sau: „se rezema cu mâna de victimă, se bizuia pe ea“); înjunghia taurul (v. 5) sau țapul sau capra (v. 11); jupuia animalul și-l tăia în bucăți (v. 6, 12); spăla măruntaiele și picioarele cu apă (v. 9, 13). În versetul 3 sintagma: „**de bună voie**“ este tradusă în unele versiuni prin „ca să fie primit“ sau „ca să fie plăcut înaintea Domnului“. Observați versetul 4.

Îndatoririle preoților: Ei stropeau **sângele animalului de jur împrejur pe altar** (v. 5, 11); făceau **foc pe altar și puneau lemne pe foc** (v. 8, 12). Tot ce se afla pe altar ardea, în afara de pielea animalului (v. 13; 7:8); în cazul păsărilor, preotul îi rupea capul, lăsând să i se scurgă sângele în partea laterală a altarului. Apoi punea gusa cu penele ei și le arunca în partea de est a altarului, după care despica trupul păsării

fără să-l taie în bucăți și ardea pasărea pe altar. Verbul folosit pentru descrierea acțiunii de ardere este identic cu cel folosit în cazul arderii tămâiei; în schimb în cazul jertfelor pentru păcat, se folosește un alt verb.

Distribuirea jertfei: Tot ce ardea pe altar aparținea lui Dumnezeu; pielea era dată preoților (7:8); ofertantul nu primea nici o parte din această jertfă.

Persoana care aducea o jertfă de ardere de tot exprima completa sa predare și devotamentul integral pentru Domnul. Aflăm din alte părți ale Scripturii că această ofrandă era adusă în diverse și multiple ocazii. (Pentru amănunte, consultați un dicționar biblic.)

De obicei, jertfa arsă de tot Îl înfățișează pe Cristos, Cel fără pată, jertfindu-Se pe de-a-ntregul lui Dumnezeu. Pe altarul de la Calvar Mielul lui Dumnezeu a fost mistuit cu totul de flăcările justiției divine. Admirabilul imn compus de Amelia M. Hull surprinde cu acuratețe spiritul acestei jertfe:

Am fost la altar și L-am văzut pe Miel
Cum a fost prefăcut în cenușă pentru mine;
Și am urmărit dulcea mireasmă suindu-se la cer,
Fiind bineprimită de Tine, o, Tată.

B. Ofrandă de cereale (cap. 2)

Numită și jertfa de mâncare, această ofrandă de cereale (ebr. *minhah*) era o jertfă din floarea făinii sau din grâne.³

Jertfa propriu-zisă: Existau diverse tipuri de ofrande de cereale, după cum urmează: **din floarea făinii, cu untdelemn** și cu **tămâie** (v. 1). Aceasta nu se gătea, ci se lua doar **un pumn** din ea și se ardea **pe altar** (v. 2). Existau trei tipuri diferite de pâine sau turte: (a) **coaptă în cuptor** (v. 4); (b) **coaptă în tigaie** (v. 5); (c) **gătită într-un vas acoperit** (v. 7; KJV și RSV spun: „tigaie pentru friptură“, dar unii cred că această ofrandă era fiartă în apă, ca în cazul găluștelor; versiunea română Azimioară: „coaptă pe grătar“). Mai erau apoi grăunțele, reprezentând **roadele dintâi** ale recoltei, care erau prăjite în foc (v. 14). Versetul 12 se referă la o ofrandă specială de mâncare (23:15-21) care nu era arsă pe altar, deoarece conținea dospală.

Nu era voie să se folosească nici o dos-

peală sau miere, la nici una din aceste ofrande de mâncare (v. 11), întrucât acestea presupuneau fermentare și dulceața în stare nativă. Dar la ofrande se adăuga sare, ca semn al legământului încheiat între Dumnezeu și Israel, sarea aceasta fiind numită: **sarea legământului** (v. 13) și semnificând faptul că legământul nu putea fi desfăcut, anulat sau desființat. Vezi Numeri 18:19; 2 Cronici 13:5; Ezechiel 43:24, unde se fac alte referiri la „legământul sării“.

Îndatoririle ofertantului: El pregătea ofranda acasă și o aducea la **preoți** (v. 2, 8).

Îndatoririle preotului: Preotul prezenta ofranda la altar (6:14); apoi lua **un pumn** din ofrandă și ardea acest pumn memorial pe altar (v. 2, 9).

Distribuirea ofrandei: Acest „pumn memorial“, ars pe altar împreună cu *toată* tămâia, era al Domnului; preoții aveau voie să ia pentru ei restul ofrandei, ca hrană (v. 3, 10). Preotul care oficia slujba avea dreptul să ia din tot ce se cocea sau gătea într-un vas sau într-o tigaie (7:9). Tot ce era amestecat cu untdelemn și tot ce era uscat aparținea restului preoților (7:10); ofertantul nu primea nici o parte din această ofrandă.

Persoana care aducea jertfa de mâncare recunoștea belșugul de lucruri bune pe care i l-a dăruit Domnul în viață, reprezentat prin făină, tămâie, untdelemn (și vin, în cazul jertfei de băutură).

Pe plan simbolic această ofrandă reprezintă perfecțiunea morală a vieții Mântuitorului (floarea făinii), nepătată de rău (absența dospelii), de o mireasmă plăcută înaintea lui Dumnezeu (tămâia) și plină de Duhul Sfânt (untdelemnul) – idee exprimată admirabil de autorul acestui imn:

Viață plină de iubire, ce se varsă înmiresmată și sfântă!

Viață așezată între spinii unei lumi pline de cruzime, în mijlocul căreia strălucește și mai luminos, dându-și parfumul ales!

Viață, din care fața iubirii lui Dumnezeu se arată în toată splendoarea ei, dar plină de smerenie, Îndemnându-ne și pe noi, o, Doamne, la picioarele Tale să ne plecăm!

— E. Allaben

C. Ofranda de pace (cap. 3)

3:1-15 Jertfa de pace (de părtășie sau de mulțumire) (ebr.: *shelem*⁴) celebra pacea cu Dumnezeu, întemeiată pe eficacitatea sângelui ispășitor. Era o sărbătoare a bucuriei, iubirii și comuniunii.

Ofranda propriu-zisă: Și la această jertfă existau trei trepte: un animal din turmă (boi sau vite), **de parte bărbătească sau femeiască** (v. 1-5); un miel din turmă, de sex masculin sau feminin (v. 6-11); o capră din turmă, de sex masculin sau feminin (v. 12-17).

Îndatoririle ofertantului: El aducea animalul **înaintea Domnului** la poarta curții (v. 1, 2, 7, 12); își punea mâna pe capul victimei (v. 2, 8, 13); o înjunghia la ușa cortului (v. 2, 8, 13); separa anumite părți din animal – **grăsimea, rinichii și grăsimea de pe ei, de pe coapse și prapurul ficatului, pe care-l va dezlipi de lângă rinichi** – pe care le ardea apoi pe altar (v. 2, 4, 9, 10, 14, 15).

Îndatoririle preoților: Ei stropeau **sângele pe altar de jur împrejur** (v. 2, 8, 13); ardeau partea care se cuvenea Domnului (grăsimea, etc.) deasupra **jertfei arse de tot** (v. 5).

Distribuirea ofrandei: Partea Domnului, **numită mâncarea unei jertfe mistuite de foc** (v. 11), era grăsimea, rinichii și grăsimea de pe ei, de pe coapse și prapurul ficatului; în Levitic 7:32, 33 aflăm că preotul care oficia slujba primea coapsa dreaptă după ce aceasta fusese prezentată mai întâi ca ofrandă legănată; ceilalți preoți primeau pieptul animalului (7:31). Acesta era prezentat mai întâi ca jertfă legănată înaintea Domnului; ofertantul primea restul jertfei (7:15-21). Este singura ofrandă în care ofertantul primea o porțiune din ea. Probabil el organiza apoi un ospăț pentru familia și prietenii lui, un fel de masă a părtășiei. În felul acesta ofranda promova pacea între israeliții aflați sub prevederile legământului.

Persoana care aducea această ofrandă exprima recunoștința și bucuria sa pentru pacea care îi umplea inima, în starea sa de părtășie cu Iehova. O persoană putea aduce o ofrandă de pace și în legătură cu vreun jurământ pe care l-a făcut Domnului sau ca prinos de recunoștință pentru o favoare de-

osebită ce i s-a făcut.

De asemenea jertfa mai are o semnificație tipică (simbolică), după cum arată Peter Pell:

Lucrarea isprăvită a lui Cristos în relație cu credinciosul se vede limpede în această jertfă de pace. Domnul Isus este pacea noastră (Ef. 2:14), după ce a făcut pace prin sângele Său vărsat pe cruce (Col. 1:20). El a predicat această pace celor care erau departe și celor care erau aproape (Ef. 2:17), surpând astfel zidul mijlociu al despărțirii dintre evrei și neamuri. În Cristos Dumnezeu și păcătosul se întâlnesc în pace; dușmănia de care aveam parte a dispărut. Dumnezeu este satisfăcut pentru că s-a făcut ispășire pentru păcat, păcătosul este reconciliat și ambii sunt satisfăcuți cu Cristos și cu tot ce a făcut El.⁵

Îmnul compus de Lordul Adalbert Cecil preamărește lucrarea săvârșită de Cristos pentru noi:

O, pace minunată ce izvorăște de-a pururi din gândurile nutrite de Dumnezeu față de Fiul Său!
O, pace minunată de a ști că toate s-au rezolvat la cruce.

Pace cu Dumnezeu! Sângele din cer îmi spune că sunt iertat în vremea de acum.

Pace cu Dumnezeu! Domnul e viu în vecii vecilor!

Neprihănirea mi-a fost trecută acum în cont, făcându-mă liber cu adevărat.

3:16, 17 Israelitilor li s-a interzis să mănânce **grăsimea sau sângele**, întrucât acestea aparțineau Domnului. Pe lângă sensul ei simbolic, această regulă privitoare la grăsime a fost, desigur, un fel de medicină preventivă. Astăzi medicii recomandă o reducere a consumului de grăsime, cu scopul de a diminua cazurile de hipertensiune, boli cardio-vasculare și maladii pulmonare.

Aceste prime trei jertfe – cea arsă de tot, cea de mâncare și cea de pace – au avut locul lor bine stabilit în viața de închinare publică a națiunii, dar, desigur, puteau fi aduse oricând Domnului și de către persoane individuale, pe bază voluntară. Israelitilor li s-a poruncit însă să aducă următoarele două jertfe în cazul în care cineva a păcătuit. Vedem astfel cum sunt îngemă-

nate aceste două concepte, *închinarea voluntară și ispășirea obligatorie*, în cadrul jertfelor.

D. Ofranda pentru păcat (4:1–5:13)

Cap. 4 Jertfa pentru păcat (ebr.: *hattath⁶*) a fost rânduită pentru un popor răscumpărat. Ea nu se referă la un păcătos care vine la Domnul căutând *mântuirea*, ci îl are în vedere pe un israelit, guvernat de legământul încheiat de Domnul cu poporul Său, care caută *iertare*. Are de a face cu păcatele săvârșite fără știință și fără intenție.

Jertfa propriu-zisă: Existau diferite trepte de jertfe, în funcție de persoana care a păcătuț: **Preotul uns** – adică marele preot, dacă prin păcatul său acesta **a adus vină asupra poporului** (v. 3) – aducea un vițel fără cusur; **întreaga adunare** (v. 13) aducea de asemenea un vițel; **o căpetenie** (v. 22) aducea un țap fără cusur; o persoană obișnuită (v. 27) aducea o iadă fără cusur (v. 28) sau un miel de sex feminin, fără cusur (v. 32). (Termenul din ebraică indică faptul că erau animale ajunse la maturitate.)

Îndatoririle celor ce aduceau jertfa: În general ofertantul aducea animalul la poarta curții tabernacolului, îl prezenta Domnului, își punea mâna pe capul său, îl înjunghia și despărțea grăsimea, rinichii și prapurul ficatului. **Bătrânii** Israelului efectuau această operație în locul **adunării** (v. 15). Moartea victimei era considerată, simbolic, drept moartea păcătosului.

Îndatoririle preotului: Pentru el și pentru adunare, marele preot ducea sângele jertfei în locul sfânt din tabernacol, îl stropea de șapte ori în fața perdelei (v. 5, 6, 16, 17) și pe coarnele altarului de aur al tămâierii (v. 7, 18). Apoi turna restul sângelui la temelia altarului jertfei arse de tot (v. 7, 18). În cazul unui dregător sau al oamenilor de rând, un preot stropea sângele pe coarnele altarului arderii de tot, turnând restul sângelui în partea inferioară a altarului (v. 25, 30, 34). Pentru toate categoriile de israeliți el ardea grăsimea, rinichii, grăsimea de deasupra ficatului, ficiații și prapurul ficatului pe altarul arderii de tot (v. 8-10, 19, 26, 31). În cazul jertfei pentru marele preot sau pentru întreaga adunare, restul animalului era dus afară din tabără și ars (v. 11, 12, 21).

Distribuirea ofrandei: Partea Domnului era cea care se ardea pe altar – grăsimea, rinichii, prapurul ficatului, etc. Preotului i se permitea să mănânce carnea ofrandelor unui dregător sau ale unui om de rând, întrucât sângele acestor jertfe nu era introdus în sanctuar (7:30), cum era cazul la ofrandele marelui preot și ale adunării (4:5, 6, 16, 17). De asemenea el putea mânca ofrandele descrise la 5:6, 7, 11, din același motiv. Nici o parte a ofrandelor de mai sus nu era pusă deoparte pentru ofertant.

Trupul oricărei ofrande pentru păcat al cărei sânge a fost introdus în locul sfânt era ars afară din tabără. Tot așa și Domnul nostru, prin sângele Său propriu, a intrat în locul sfânt o dată pentru totdeauna (Ev. 9:12) după ce a suferit în afara orașului Ierusalim. Suntem îndemnați „să ieșim la El afară din tabără, purtând ocara Lui“ (Ev. 13:13).

Notă: sintagma „păcat comis din neștiință“ pare să însemne mai mult decât simpla neștiință cu privire la acel păcat, sensul fiind probabil acela că păcatul nu a fost comis în mod intenționat, că nu a fost săvârșit ca act de sfidare sau de răzvrătire. Nu exista jertfă pentru păcatul comis cu voia, ci acesta reclama pedeapsa cu moartea (Nu. 15:30).

Persoana care aducea o jertfă de păcat recunoștea că a păcătuț, dar fără intenție, ci din slăbiciune sau nebagare de seamă. El voia să obțină iertarea pentru păcate și curățirea ceremonială.

Jertfa pentru păcat ne îndreaptă privirile, în mod simbolic, spre Cristos, care „a fost făcut păcat“ pentru noi, deși El nu a cunoscut nici un păcat, pentru ca noi să fim neprihănirea lui Dumnezeu în El. Unii sugerează că jertfa pentru păcat Îl întruchipează pe Cristos care Se ocupă de *ceea ce suntem*, pe când jertfa pentru nelegiuire Îl înfățișează ocupându-Se de *ceea ce am făcut*.

Pe El, cel sfânt, care n-a cunoscut nici un păcat, Dumnezeu L-a făcut păcat pentru noi;/Pe acea cruce a rușinii/Mântuitorul a murit ca sufletele să ni le câștige./Sângele Lui scump a fost singurul care a putut/Să spele ale noastre păcate, îndepărtându-le./Prin slăbiciune El asupra iadului a triumfat./Prin moarte El biruința a câștigat.

– Hannah K. Burlingham

5:1-13 Primele 13 versete din capitolul 5 par să descrie jertfa pentru nelegiuire (vezi v. 6), dar în general se recunoaște că aceste versete au de a face cu alte două trepte ale jertfei pentru păcat. Motivul pentru care nu le tratăm în cadrul jertfei pentru nelegiuire este faptul că nu se spune nimic despre restituție, care constituia o parte importantă a jertfei pentru nelegiuire. (Dar se recunoaște de comun acord că versetele 1-13 sunt strâns înrudite atât cu jertfa pentru păcat, cât și cu cea pentru nelegiuire).

În loc să se ocupe de anumite categorii de oameni, aceste jertfe au de a face cu diverse tipuri de păcate: Versetul 1 descrie omul care deși știe că s-a comis o infracțiune, refuză să depună mărturie după ce marele preot îl pune sub prestare de jurământ. Ca evreu care trăia sub lege, Isus a depus mărturie când marele preot L-a pus sub stare de jurământ (Mat. 26:63, 64). Versetul 3 descrie necurăția contractată prin atingerea de o persoană bolnavă de lepră, de o rană supurândă, etc. Versetul 4 are de a face cu rostirea unor jurăminte pripite sau facerea unor promisiuni pe care cineva constată ulterior că nu le poate îndeplini.

Ofranda propriu-zisă: Existau trei tipuri de jertfe pentru aceste păcate, în funcție de capacitatea ofertantului de a plăti: un animal de sex feminin din turmă, o oaie sau o capră, ca jertfă pentru păcat (v. 6); **două turturele sau doi pui de porumbel, unul ca jertfă pentru păcat, iar celălalt ca ardere de tot** (v. 7); **a zecea parte dintr-o efa de floarea făinii, fără untdelemn și fără tămâie** (v. 11). Această jertfă era la îndemână până și a celui mai sărac israelit. Tot așa, nimeni nu este exclus de la iertarea care se capătă prin Cristos. În versetele 11-13 se naște întrebarea: „Cum poate o ofrandă de mâncare să constituie o ofrandă pentru păcat, când știm că fără vărsare de sânge nu există iertare de păcate?” (Ev. 9:22). Răspunsul e că această ofrandă era adusă *deasupra* unei jertfe ce ardea pe altar și care avea sânge, jertfa de mâncare căpătând astfel valoarea unei jertfe de sânge.

Îndatoririle ofertantului: Mai întâi de toate, el își mărturisea vinovăția (v. 5), apoi aducea ofranda sa la preot (v. 8).

Îndatoririle preotului: În cazul unei oi sau capre, el o aducea în conformitate cu instrucțiunile din capitolul 4, privind ofranda pentru păcat. Dacă ofranda consta din două păsări, el oferea o pasăre ca jertfă pentru păcat, rupându-i gâtul, stropind o parte din sânge în partea laterală a altarului și lăsând restul să curgă la temelia altarului (v. 8, 9). Apoi aducea a doua pasăre ca jertfă mistuită, arzând-o de tot pe altarul de bronz (v. 10). Dacă ofranda consta din floarea făinii, preotul lua un pumn din ea și-l ardea pe altarul arderii de tot. El îl ardea deasupra altor jertfe ce presupuneau vărsarea de sânge, conferindu-i astfel caracterul unei jertfe pentru păcat (v. 12).

Distribuirea jertfei: Partea Domnului consta din tot ce ardea pe altar. Preotul avea dreptul la tot ce rămânea (v. 13).

E. Ofranda pentru nelegiuire (5:14–6:7)

Ofranda sau jertfa pentru nelegiuire (ebr.: *asham*⁷) este descrisă în pasajul cuprins între 5:14 și 6:7. Trăsătura distinctivă a aceste jertfe este faptul că trebuia să se facă **restituție** pentru păcatul comis *înainte* de a fi fost adusă ofranda (5:16).

Existau mai multe tipuri de păcat pentru care trebuie să se aducă o ofrandă. *Nelegiuirea comisă față de Dumnezeu:* A nu-I acorda Domnului ceea ce era a Lui – zeciuielele și ofrandele, consacrarea roadelor dintâi sau a întâilor născuți, etc. (5:14). Comiterea din neștiință a unei fapte interzise de Domnul (5:17) și după câte se pare o faptă care reclama restituție. „În cazurile în care nu se putea stabili cine a fost nedreptățit, israelitul ce ținea cu tot dinadinsul să respecte legea aducea totuși o ofrandă de vinovăție în mod separat“ (*Daily Notes of the Scripture Union*).

Nelegiuirea împotriva omului: Tratarea cu înșelăciune a aproapelui în chestiunea unei depuneri sau târg sau un act de jaf sau de asuprire (6:2). Găsirea unui obiect pierdut și declarația sub jurământ că nu a fost găsit (6:3). Se cerea o ofrandă pentru nelegiuire și în cazul comiterii unei fapte de imoralitate cu o sclavă care era logodită (19:20-22); de asemenea pentru curățirea unui lepros (14:10-14) și întinarea unui nazireat (Nu. 6:6-12).

Ofranda propriu-zisă: Un berbec fără cusur (5:15, 18; 6:6) sau un miel de sex masculin în cazul unui lepros (14:12) sau a unui nazireat (Nu. 6:12).

Îndatoririle ofertantului: În cazul unei nelegiuiri comise împotriva lui Dumnezeu, mai întâi ofertantul aducea preotului restituația, cu un adaos de douăzeci de procente. Apoi aducea animalul la preot, la intrarea în curtea tabernacolului, îl prezenta Domnului, își punea mâna pe capul animalului și-l înjunghia. Apoi scotea grăsimea, coada, rinichii și prapurul ficatului. Procedura era aceeași ca în cazul unei nelegiuiri comise împotriva aproapelui. În ambele cazuri, ofertantul trebuia să achite o penalitate de douăzeci la sută, menită să-i aducă aminte că păcatul nu este aducător de profit, ci, dimpotrivă se plătește și încă foarte scump!

Îndatoririle preotului: El stropea sângele pe altarul de bronz de jur împrejur (7:2); apoi ardea grăsimea, coada, grăsimea care acoperă măruntaiele, rinichii și prapurul ficatului pe altar (7:3, 4).

Distribuirea jertfei: Partea Domnului era cea care ardea pe altar (7:5). Preotul care oficia slujba primea pielea berbecului (7:8). Toți preoții se înfruptau din carnea animalului (7:6). Ofertantul nu primea nici o parte din jertfa pentru păcat sau pentru neleguire.

După cum am arătat, persoana care aducea o jertfă pentru neleguire căuta ispișire pentru o acțiune de-a sa care a provocat pierderi sau daune altcuiva.

Pe plan simbolic, jertfa pentru neleguire ne îndreaptă privirile spre acel aspect al lucrării lui Cristos prin care El a restaurat ceea ce de la început El nu luase (Ps. 69:4b). Prin păcatul omului, Dumnezeu a fost jefuit de slujire, închinare, ascultare și slavă. Iar omul însuși a fost jefuit de viață, pace, bucurie și părtășie cu Dumnezeu. Ca jertfa noastră pentru neleguire, Domnul Isus nu numai că a restaurat ceea ce se furase prin păcatul omului, ci a adăugat pe deasupra. *Asta întrucât Dumnezeu a primit mai multă slavă prin lucrarea încheiată a lui Cristos decât dacă păcatul n-ar fi pătruns deloc în lume.* Iar noi o ducem mai bine în Cristos decât am fi dus-o vreodată dacă Adam n-ar fi căzut.

De straietele sale divine El S-a lepădat, Înelindu-Și Dumnezeirea într-o mantie de lut; Și în acel veșmânt Și-a etalat măiastra-I iubire, Restituind ceea ce de fapt nu luase niciodată.

– Autor anonim

II. LEGILE OFRANDELOR (6:8–7:38)

Secțiunea cuprinsă între 6:8 și 7:38 prezintă „legea jertfelor”. În multe privințe, este foarte similară cu cele precedente, cu deosebirea că se adresează preoților, pe când instrucțiunile precedente erau destinate copiilor lui Israel (1:2).

6:8-13 *Legea jertfei mistuite:* Detalii suplimentare sunt date cu privire la **veșmintele** purtate de **preot**, maniera în care detașa **cenușa** rămasă de la **arderea de tot** și atenția pe care trebuia s-o acorde ca focul de pe altar să nu se stingă niciodată. Cenușa era așezată mai întâi în partea de est a altarului, după care era dusă afară din tabără, într-un loc curat.

6:14-17 *Legea jertfei de cereale:* Aici aflăm că preoții trebuiau să mănânce partea lor din jertfă în interiorul curții tabernacolului și că nu trebuia să se folosească dospală, deoarece era prea sfântă pentru Domnul.

6:8 Oricare din copiii de sex masculin ai lui Aaron puteau să mănânce jertfa de cereale, dar trebuiau să fie sfinți, adică curăți din punct de vedere ceremonial. Acești preoți nu deveneau sfinți atingându-se de jertfe. Sfințenia nu se transmitea prin atingere, dar întinarea se transmitea în felul acesta (Hag. 2:11-13).⁸

6:19-23 Versetele acestea descriu o jertfă specială de cereale pe care marele preot trebuia s-o aducă dimineața și seara, încontinuu. Era o jertfă arsă de tot, mistuită de foc.

6:24-30 *Legea jertfei pentru păcat:* Cum am arătat deja, preotul avea voie să mănânce porțiuni din anumite jertfe pentru păcat (cele descrise în Lev. 4:22–5:13), în cazul cărora sângele nu era dus în sanctuar). Jertfele trebuiau mâncate... în curtea tabernacolului. Observați că această jertfă era prea sfântă. Dacă un mirean se atingea de carnea jertfei, trebuia să fie sfânt sau consacrat și trebuia să se curățească de

întinare ceremonială, asemenea preoților, deși nu putea să exercite funcțiile preoțești. Dacă o parte a sângelui era stropită pe o haină, acea haină trebuia spălată – nu pentru că era necurată, ci pentru ca sângele prea sfânt să nu fie scos din sanctuar și introdus în viața de toate zilele, fiind astfel profanat. Un vas de lut folosit pentru prepararea cărnii jertfei de păcat trebuia spart, întrucât vasele de lut, fiind poroase, absorbeau o parte a sângelui și puteau fi folosite ulterior în scopuri profane. Un vas de bronz trebuia frecat bine și clătit cu apă, pentru ca nu cumva vre-o părticică a jertfei prea sfinte pentru păcat să intre în contact cu vreun alt lucru comun sau necurat. Jertfa pentru păcat, asemenea jertfei pentru vinovăție, trebuia înjunghiată în locul unde se înjunghia jertfa pentru ardere de tot, adică în partea de nord a altarului (1:11), locul umbrelor.

7:1-7 Primele șapte versete ale capitoului 7 fac o trecere în revistă a legii jertfei pentru nelegiuire, tratată aproape integral la 5:14–6:7.

7:8 Versetul 8 se referă la jertfa arsă de tot și arată că preotul care oficia slujba avea dreptul să primească pielea animalului.

7:9, 10 Versetul 9 indică porțiunea din jertfa de cereale care îi revenea **preotului officiant** iar versetul 10 ce le revenea **celorlalți preoți**.

7:11-18 Legea jertfei de pace este dată în 7:11-21. Existau trei tipuri de jertfe de pace, în funcție de motivul sau scopul ofrandei: pentru... mulțumire (v. 12), pentru a-I aduce laudă lui Dumnezeu pentru vreo binecuvântare deosebită; pentru un jurământ (adică o ofrandă votivă) (v. 16), „ca împlinire a unei promisiuni sau angajament făcut lui Dumnezeu pentru că a dăruit răspunsul la o anumită cerere făcută în rugăciune; de exemplu, păzirea de primejdii într-o călătorie plină de pericole”⁹; de bună voie sau voluntare (v. 16, 17). „Aceasta era după câte se pare sub forma unei expresii spontane de laudă la adresa lui Dumnezeu, în semn de recunoștință pentru ceea ce S-a revelat El a fi.”¹⁰ Jertfa pentru pace propriu-zisă era un animal de sacrificiu (cap. 3), dar aici aflăm că era însoțită de turte și pâine. Turtele ce trebuiau să în-

soțască o jertfă de mulțumire sunt listate în versetele 12 și 13. Ofertantul trebuia să aducă unul din fiecare pentru o jertfă legănată și aceasta era dată preotului officiant (v. 14). Carnea jertfei de mulțumire (v. 15) trebuia mâncată în aceeași zi, pe când ofranda votivă și ofranda de bunăvoie puteau fi mâncate în prima sau în a doua zi (v. 16). Orice rămăneă mai mult de două zile trebuia ars (v. 17); a consuma această carne ar fi însemnat ca persoana respectivă să fie „o urâciune” și, prin urmare, să fie excomunicat sau exclus de la privilegiile acordate celorlalți israeliți. „Asta arată” – spune John Reid – „că părtășia cu Dumnezeu trebuie să fie proaspătă și nu prea îndepărtată de lucrarea de pe altar.”¹¹

7:19-21 Când carnea intra în contact cu vreun lucru necurat, nu avea voie să fie consumată, ci trebuia arsă. Numai persoanele care erau curate din punct de vedere ceremonial puteau să mănânce carnea curată. Orice persoană care era necurată din punct de vedere ceremonial și care totuși consuma jertfa de pace urma să fie excomunicată.

Faptul că porțiuni diferite ale jertfei erau desemnate pentru Domnul, pentru preoți și pentru ofertant indică faptul că era un timp de părtășie. Dar întrucât Dumnezeu nu poate avea părtășie cu păcatul sau cu necurăția, cei care participau la această masă festivă trebuiau să fie curați.

7:22-27 **Grăsimea**, considerată partea cea mai bună a jertfei, aparținea Domnului și era arsă pentru El pe altar, nefiind mâncată (v. 22-25). Tot așa **sângele**, fiind viața trupului, aparține lui Dumnezeu și deci nu trebuia consumat (v. 26, 27). Astăzi mulți evrei continuă să respecte aceste legi dietetice. Pentru ca să poată fi consumată, deci să se încadreze în categoria de alimente „cușer”, ea trebuie curățită de sânge. Pentru a se evita consumul de grăsimi, multe familii de evrei nu folosesc săpunuri care conțin grăsimi animale. Ei cred că până și utilizarea unor atari produse la spălarea vaselor ar constitui o încălcare a statului de cușer al vaselor. Pe lângă motivația spirituală care interzice consumul grăsimii, există, desigur, și raționamentul de ordin medical, după cum arată Dr. S. I. McMillen:

În ultimii ani știința medicală a descoperit faptul că consumul de grăsime animală este una din cauzele principale ale artero-sclerozei. Această grăsime formează tumori minuscule de colesterol în interiorul pereților arterelor, care produc perturbații în circuitul sângelui. În prezent, în deceniul actual, reviste, programe de radio și televiziune transmit știrea îmbucurătoare conform căreia putem reduce ravagiile cauzate de cel mai mare dușman care provoacă decesele la oameni, prin reducerea consumului de grăsimi animale. Deși suntem, evident, bucuroși că medicina și-a spus, în sfârșit, cuvântul asupra acestui subiect, nu putem să nu remarcăm că cercetările noastre ultramoderne sunt, de fapt, cu circa trei mii cinci sute de ani în urma Cărții cârților.¹²

7:28-34 Ofertantul legăna pieptul ofrandelor de pace înaintea Domnului, după care acesta devenea porția preoților. Coapsa dreaptă era legănată înaintea Domnului, după care era dată preotului oficiant ca hrană pentru el și familia sa.

7:35 **36** Versetele acestea reiterează faptul că pieptul și coapsa dreaptă au fost porția lui Aaron și a fiilor săi din ziua în care Dumnezeu i-a uns prima oară ca preoți. După cum s-a arătat anterior, pieptul simbolizează afecțiunea divină iar coapsa puterea divină.

7:37, **38** Cu paragraful acesta se încheie secțiunea despre legea jertfelor, care a început la 6:8. Dumnezeu a consacrat mult spațiu în Cuvântul Său jertfelor și rânduielilor legate de acestea, deoarece ele sunt importante pentru El. Aici în minunata suită de simboluri se pot vedea Persoana și lucrarea Fiului Său, în cele mai mici detalii. Asemenea multiplelor fațete ale unui diamant, aceste tipuri reflectă cu toate strălucita glorie a Celui „care prin Duhul etern S-a oferit pe Sine fără pată lui Dumnezeu“ (Ev. 9:14). Domnișoara F. T. Wigram exprimă în cuvintele unui imn lauda sa către Dumnezeu:

Persoana lui Cristos,
Cuprinzând orice har,
El, Cel înjunghiat cândva, dar acum viu în vecii vecilor,
În cer la dreapta Tatălui e vrednic de toată lauda noastră.

III. CONSACRAREA PREOȚILOR (cap. 8-10)

A. Învăstirea preoților de către Moise (cap. 8)

8:1-5 În Exod 28 și 29, Dumnezeu i-a dat lui Moise instrucțiuni detaliate pentru operațiunea de consacrare a lui Aaron și a fiilor săi ca preoți. Acum în Levitic 8-10 citim cum Moise a adus la îndeplinire aceste instrucțiuni. El a convocat adunarea, atât pe preoți, cât pe ceilalți oameni, la ușa cortului întâlnirii. A fost un serviciu foarte public de învestire.

8:6-9 Moise i-a spălat atât pe Aaron, cât și pe fiii săi cu apă. Apoi Moise l-a îmbrăcat pe Aaron cu întregul rând de veșminte ale marelui preot: **tunica, brăul, mantia, brăul efodului, pieptarul, Urim și Tummim, turbanul și cununa sfântă**. Ce solemnă și impresionantă scenă!

8:10-13 Apoi Moise... a uns tabernacolul și toate piesele mobilierului său, sfîntîndu-le.

Faptul că a turnat (nu a stropit) untdelemn pe capul lui Aaron este o minunăție întruchipare a Duhului Sfânt care este turnat fără măsură asupra Domnului Isus, Marele nostru Preot.

În continuare, Moise i-a îmbrăcat pe fiii lui Aaron cu tunici, brăie și scufii.

8:14-17 Apoi Aaron și fiii săi și-au pus mâinile pe capul taurului pentru jertfa pentru păcat și Moise a înjunghiat jertfa. Până și cei mai elevați lideri religioși, atât din vremea lui Moise, cât și din vremea noastră, nu sunt altceva decât niște păcătoși care au nevoie de jertfa de ispășire a lui Dumnezeu, în aceeași măsură ca și cel mai puțin important membru al comunității.

8:18-21 Tot așa Moise a luat un berbec pentru o jertfă de ardere de tot pentru Aaron și fiii săi, îndeplinind ritualurile prescrise.

8:22-29 Ofranda de consacrare a lui Aaron și a fiilor săi s-a numit de asemenea berbecul consacrării (sau, mai literal, berbecul „ofrandei de umplere“). Aceasta se deosebea de jertfele obișnuite de pace, în ce privește aplicarea sângelui (v. 23, 24) și în privința arderii coapsei drepte și a turtelor de pâine, care ar fi fost consumate

în mod obișnuit. Întrucât el a fost oficiantul, Moise a primit pieptul ca parte a sa.

Sângele a fost aplicat pe urechea, mâna și pe piciorul lui Aaron și ale fiilor săi, amintindu-ne că sângele lui Cristos trebuie să afecteze *ascultarea, slujirea și umblarea noastră*.

8:30-36 Moise a stropit... pe Aaron și pe fiii lui cu o parte din sânge și cu o parte din untdelemnul de ungere de la jertfă. Preoții au fost instruiți să mănânce carnea jertfei de pace cu pâine.

Ritualul de consacrare descris mai sus a fost repetat timp de șapte zile, în care nu li s-a permis să iasă afară pe ușa tabernaculului.

Comentând asupra acestui capitol, Matthew Henry discerne unicul lucru care lipsește de aici:

Dar după toate ceremoniile care au fost folosite la consacrarea lor, mai era un punct al ratificării care era rezervat ca onoarea și stabilirea preoției lui Cristos, anume faptul că ei au fost *făcuți preoți fără un jurământ, dar Cristos cu un jurământ* (Ev. vii. 21), deoarece nici atari preoți, nici preoția lor nu putea să dureze, dar preoția lui Cristos este perpetuă și neschimbătoare.¹³

B. Ofrandele prezentate de Aaron (cap. 9)

9:1-4 Aaron și fiii săi și-au preluat îndatoririle oficiale în ziua a opta. Mai întâi, ei trebuiau să aducă jertfe pentru ei înșiși un tăuraș pentru o jertfă pentru păcat și un berbec pentru jertfa arsă de tot. Apoi trebuiau să aducă jertfe pentru popor: un țap pentru jertfa pentru păcat; un vițel de un an și un miel pentru jertfa mistuită; un taur și un berbec pentru jertfele de pace; o jertfă de cereale.

9:5-23 Toată adunarea s-a adunat în prezența Domnului, în fața cortului. Când Aaron a terminat de îndeplinit toate ritualurile conform instrucțiunilor date de Moise cu privire la jertfa pentru păcat, jertfa mistuită, jertfa poporului, jertfa de cereale, jertfele de pace și jertfa legănată (v. 5-21), a ridicat mâna și a binecuvântat poporul (v. 22, 23).

9:24 Apoi un foc a ieșit din locul prea sfânt al cortului întâlnirii și a mistuit arderea-de-tot ce se afla pe altarul de bronz,

prin asta indicându-se că Dumnezeu a acceptat ofranda. Focul acesta al Domnului trebuia să ardă încontinuu pe altarul arderii-de-tot.

C. Sacrilegiul lui Nadab și Abihu (cap. 10)

10:1-3 Nadab și Abihu, fii lui Aaron, au pus fiecare foc în cădelniță și au pus tămâie pe foc, aducând înaintea Domnului foc străin – probabil foc ce nu fusese luat de pe altarul de bronz. Întrucât altarul simbolizează Calvarul, gestul lor a echivalat cu încercarea de a te apropia de Dumnezeu în alt fel decât prin lucrarea ispășitoare a jertfei lui Cristos. Apoi a ieșit foc dinaintea Locului Preasfânt și i-a mistuit, în timp ce stăteau în fața altarul de aur din locul sfânt. Moise l-a avertizat pe Aaron, că orice plângere din partea lui va fi socotită o răzvrătire împotriva modului drept de a se purta al lui Dumnezeu.

10:4-7 După ce **Mișael și Eltafan** au dus trupurile moarte ale lui Nadab și Abihu din locul unde se aflau inițial, în fața cortului întâlnirii la un loc în afara taberei, Moise i-a spus lui Aaron și celorlalți doi fii ai săi să nu jelească, ci să rămână în cortul întâlnirii, în timp ce întreaga casă a Israelului a jelit revărsarea mâniei lui Dumnezeu.

10:8-11 Unii au dedus din porunca de a nu se consuma nici vin, nici băutură amețitoare în cortul întâlnirii că Nadab și Abihu au fost probabil beți când au adus foc străin.

10:12-18 Moise le-a poruncit lui **Aaron și Eleazar și Ithamar**, ceilalți fii ai lui Aaron, care i-au mai rămas, să mănânce ofranda de cereale (v. 12, 13) și pieptul ofrandei legănată (v. 14, 15). Când Moise a căutat **țapul** ce fusese folosit ca jertfă de păcat pentru popor, a constatat că **Eleazar și Itamar... fiii lui Aaron** au ars jertfa, în loc să o mănânce în locul sfânt. (Poate că ei s-au temut de mânia lui Dumnezeu, care tocmai se revărsase peste frații lor.) Regula era ca dacă sângele jertfei de păcat era adus în locul sfânt, atunci jertfa trebuia arsă (6:30). Dar dacă nu era, atunci trebuia mâncată (6:26). Moise le-a amintit că, în acest caz, sângele nu fusese adus în locul sfânt; prin urmare, ei ar fi trebuit să mănânce carnea (v. 16-18).

10:19, 20 Ca răspuns la musturarea lui Moise, **Aaron** a explicat că ei au dus afară jertfa de păcat și jertfa mistuită, așa cum se cerea, dar, având în vedere pedeapsa severă aplicată lui Nadab și Abihu, el s-a întrebat dacă Domnul ar fi acceptat ca el să mănânce jertfa pentru păcat. Moise a acceptat această scuză.

Cu capitolul 10 se încheie secțiunea despre profeție.

IV. CURAT ȘI NECURAT (cap. 11–15)

Următoarele cinci capitole se ocupă de chestiuni legate de curăția și necurăția ceremonială. Pentru evrei existau anumite fapte ce nu erau greșite din punct de vedere moral, și totuși dacă le comiteau li se interzicea participarea la ritualurile iudaismului. Cei care se întinau erau, în consecință, nepotrivii din punct de vedere ritual până când se curățau. Un popor sfânt trebuie să fie sfânt în toate domeniile vieții. Dumnezeu a folosit chiar și alimentele cu scopul de a ilustra deosebirea dintre curat și necurat.

A. Alimente curate și necurate (cap. 11)

11:1-8 Un animal *curat* era unul care avea copitele despicate și care rumega. Sintagma (în textul englez): „**tot ce despică copita, având copite despicate**“ pare să însemne același lucru, ideea fiind repetată. Dar cuvintele înseamnă că copita trebuia să fie *complet* despicate. Animale curate erau: boii, vitele, oile, caprele, căprioarele, etc. Animale **necurate** erau: porcul, cămila, bursucul, iepurele, etc. Aplicația spirituală este că creștinii trebuie să mediteze la Cuvântul lui Dumnezeu (rumegarea) și să aibă o umblare despărțită de lume (copita despicate).

Dar Dumnezeu mai urmărea un scop prin aceste interdicții. El proteja sănătatea poporului Său, interzicându-i să consume carne capabilă de a transmite boli în acele timpuri când nu existau frigidere și nu se cunoșteau antibioticele în creșterea animalelor.

11:9-12 Un pește curat era cel care avea și aripioare, și solzi. Pești cum ar fi: macroul, țiparul și crustaceele erau considerați necurați. Solzii sunt adesea interpre-

tați ca fiind armura creștinului, ce-l apără într-o lume ostilă, pe când aripioarele întruchipează puterea divină care-l învrednicește să navigheze prin lume fără să fie biruit de ea.

11:13-19 Păsările prădătoare erau considerate necurate – spre exemplu: vulturul, grîpsorul, șoimul, liliacul. (Desigur, liliacul nu este o pasăre, dar sensul termenului e-braic pentru *păsări* este mai cuprinzător decât termenul *birds* din engleză, având înțelesul de „orice zboară.”)

11:20-23 Versetele 20-23 se ocupă de anumite forme de **insecte zburătoare**. Numai cele care aveau picioare cu încheieturi erau curate: lăcusta, lăcusta sofam, lăcusta hargol și lăcusta hagab.

11:24-28 Atingerea de stârvul oricăreia dintre vietățile necurate îl făcea pe acel om să fie necurat până seara. Sunt menționate în mod special aici animalele cu patru picioare care umblă pe labele lor, cum ar fi pisicile, câinii, lei, tigrii, urșii, etc.

11:29-38 Alte animale târătoare sunt descrise în continuare: **cârțița, șoarecele și șopârla după speciile lor... ariciul, broasca, broasca țestoasă, melcul și cameleonul**. O persoană care se atingea de stârvurile acestor animale era necurată până seara. Dacă cadavrul vreunuia dintre aceste vietăți cădea peste vreun vas, acesta trebuia spălat cu apă și era necurat până seara, cu excepția unui vas de lut, care trebuia spart. Orice alimente comestibile aflate într-un vas de lut deveneau necurate și nu era voie să fie consumate. Sunt date două excepții: un izvor de apă curgătoare nu devenea necurat prin contact cu cadavrul unuia dintre aceste animale, după cum nu devenea necurată sămânța pentru însămânțare, dacă nu fusese înmuiată în apă.

11:39, 40 Contactul uman cu cadavrul unui animal curat ce a murit, dar nu a fost înjunghiat sau consumul cărnii acestuia fără intenție îl făcea pe omul respectiv necurat până seara. Hainele sale trebuiau spălate.

11:41-47 Versetele 41-43 se referă la viermi, șerpi, rozătoare și insecte. Oricine le consuma devenea necurat. Când a dat această lege privitoare la creaturile curate și necurate, Dumnezeu a vrut ca poporul Său

să învețe lecția privitoare la sfințenia Sa și la necesitatea ca oamenii Săi să fie sfinți, cum și El este Sfânt (v. 4-47).

La Marcu 7:18, 19 Domnul Isus a declarat toate alimentele curate din punct de vedere ceremonial. Iar Pavel ne învață că nici un aliment nu trebuie refuzat dacă este primit cu mulțumire (1 Tim. 4:1-5). Dar în aceste alimente curate nu sunt incluse cele contaminate, cele inacceptabile din punct de vedere cultural sau cele care îi produc cuiva indigestie.

B. Purificarea ulterioară nașterii

(cap. 12)

12:1-4 Capitolul 12 se ocupă de necurăția legată de nașterea de copii. O femeie care năștea un băiat era **necurată** timp de **sapte zile**, asemenea zilelor **necurăției** datorate ciclului ei menstrual. **În ziua a opta**, băiatul era **circumcis** (v. 3), asta pentru că ziua a opta era cea mai ferită de pericole pe planul coagulării sângelui. În vremea noastră problemele legate de coagularea sângelui se rezolvă prin efectuarea unor injecții cu vitamina K. Apoi lăuza rămânea acasă încă **treizeci și trei de zile**, pentru ca să nu se atingă de nici un lucru sfințit și să nu intre în sanctuar – adică în curtea care înconjură tabernacolul.

12:5 Dacă mama năștea o fetiță, era **necurată** timp de **două săptămâni**, rămânând acasă încă **șaizeci și două de zile**.

12:6-8 La sfârșitul perioadei de **purificare**, lăuzei i se porunca să aducă **un miel de un an pentru arderea-de-tot și un pui de porumbel sau o turturea pentru jertfa de păcat**. Mama Domnului nostru a adus două păsări (Luca 2:22-24), un indiciu al purpurtății în care S-a născut Isus.

La prima vedere ni s-ar putea părea oarecum ciudată asocierea necurăției cu nașterea unui copil, întrucât căsătoria a fost instituită înainte de a fi pătruns păcatul în lume, Scriptura prezentând căsătoria drept sfântă, în contextul în care chiar Dumnezeu le-a poruncit oamenilor să se reproducă. Necurăția constituie probabil o atenționare a faptului că, în afară de Domnul nostru, noi toți suntem aduși pe lume în necurăție și concepuți în păcat (Ps. 51:5). Perioada suplimentară de necurăție a lăuzei în cazul

nașterii unui copil de sex feminin are probabil rolul de a ne aminti că bărbatul a fost creat înaintea femeii și că femeia a fost creată pentru bărbat; că femeii i s-a repartizat un loc de supunere pozițională în fața bărbatului (supunere ce nu presupune însă nici o inferioritate intrinsecă), precum și faptul că femeia a fost aceea care a păcătuit prima.

Williams vede în această legislație grija manifestată de Dumnezeu prin protejarea lăuzei de pericolele la care s-ar putea expune din partea unor vizitatori, într-o perioadă critică în care starea ei de slăbiciune și pericolul infecției sunt la o cotă maximă.¹⁴

C. Diagnosticarea leprei (cap. 13)

Capitolul 13 se ocupă de diagnosticarea leprei iar capitolul 14 de curățirea de lepră. Există o divergență de opinii cu privire la natura leprei despre care citim în Biblie. Astfel leproșii sunt prezentați ca fiind în stare să se deplaseze liberi din loc în loc, lipsiți de deformații, inofensivi chiar atunci când erau total acoperiți de lepră, fiind uneori tămăduiți.

În anumite privințe, preotul îndeplinea rolul de medic – aluzie subtilă la relația strânsă dintre latura spirituală și cea fizică. Întrucât omul este o ființă tripartită, ori de câte ori una din cele trei componente ale sale este afectată aceasta se va repercuta asupra celorlalte două.

Trebuie să recunoaștem că al treisprezecelea capitol este dificil, datorită tratării unor chestiuni de ordin tehnic legată de boile de natură leproasă și neleproasă, precum și de „lepra“ prezentă în case și pe articole vestimentare. Dr. R. K. Harrison, care pe lângă erudiția în materie de studii ebraice mai posedă și cunoștințe temeinice de medicină, ne atrage atenția că deși „nu există nici o traducere care să dea satisfacător toate condițiile descrise de termenul acesta în originalul ebraic, traducerea trebuie totuși să fie suficient de cuprinzătoare pentru a include ceea ce numim boala lui Hansen.“¹⁵

În continuare Dr. Harrison prezintă succint ceea ce se cunoaște în prezent despre acest termen ebraic și modul în care a fost redat în greacă (prin filiera a căreia ne-au parvenit termenii: *lepră, lepros*):

Termenul ebraic *sar'at* provine din rădăcina al cărei înțeles este „a suferi o îmbolnăvire a pielii”, având un sens generic, mai degrabă decât descrierea unei anumite stări. În accepțiunea Vechiului Testament termenul avea o arie largă de întrebuintare, cuprinzând mucegaiul care creștea pe pânzetură, secrețiile minerale apărute pe zidurile clădirilor și ciuperca ce se formează în structura unor atari materiale. În Septuaginta termenul ebraic a fost redat prin grecescul *lepra*, care, la rândul său, pare să fi avut o natură și un sens nedefinite. Autorii unor texte medicale redactate în limba greacă foloseau termenul *lepra* pentru a defini o boală ce provoacă exfolierea pielii, pe când Herodot o menționează în legătură cu afecțiunea dermatologică cunoscută sub denumirea de *leuke*, un fel de erupție cutanee, aparent sinonimă cu boala numită în greacă *elephantiasis* (elefantiazis) și deci similară cu lepra clinică din epoca modernă (boala lui Hansen).¹⁶

13:1-3 În primul paragraf este descrisă examinarea de către **preot** a unui bărbat, pentru a depista simptomele leprei biblice.

13:4-8 Apoi este prezentată în detaliu procedura corectă pentru cazurile susceptibile de lepră. Persoana bolnavă de lepră era pusă în carantină timp de șapte zile. Dacă pata nu s-a răspândit, omul era izolat pe o perioadă suplimentară de șapte zile. Abia după aceea, dacă boala părea adusă sub control, preotul îl declara curat pe omul în cauză. Dacă erupția de pe piele s-a răspândit în intervalul scurs de la ultima examinare, preotul îl declara necurat.

13:9-11 Când lepra era mai veche sau cronică, preotul îl declara pe lepros necurat.

13:12, 13 Ciudat este faptul că atunci când o persoană devenea albă peste tot corpul, boala nu mai era activă, prin urmare preotul declarându-l pe lepros curat.

13:14, 15 Când corpul unei persoane prezenta zone de carne vie, preotul o declara necurată, fiind vorba de un caz de lepră.

13:16, 17 Atunci când, la un caz de lepră, carnea vie s-a vindecat, făcându-se albă, persoana respectivă era declarată curată.

13:18-23 În continuare sunt prezentate trei posibile diagnostice referitoare la o bubă. Când preotul își dădea seama că **buba este mai adâncă decât pielea și părul s-a făcut alb**, preotul trebuia să-l declare pe

pacient necurat (v. 18-20). Când pata persoanei aflate în carantină s-a răspândit în timpul perioadei de șapte zile, asta însemna că persoana este bolnavă de lepră (v. 21, 22). În cazul în care nu se răspândea, persoana era declarată curată (v. 23).

13:24-28 În aceste versete este descris cazul unei arsuri ce ar putea indica prezența leprei. Când simptomele indicau că într-adevăr este vorba despre lepră, preotul declara persoana respectivă drept necurată (v. 24, 25). Apoi urma o perioadă de testare de șapte zile, pentru a se vedea dacă se răspândea acest simptom, confirmând astfel prezența leprei (v. 26, 27). Când însă nu era decât o umflătură rezultată în urma arsurii, persoana respectivă nu era bolnavă de lepră (v. 28).

13:29-37 În continuare este examinat cazul unei răni la cap sau la barbă. Când simptomele constatate la un bărbat sau la o femeie indicau cu adevărat prezența leprei, persoana respectivă trebuia declarată necurată (v. 29, 30). Când însă nu se putea ști cu precizie (v. 31-37), persoana era izolată timp de șapte zile. Dacă nu se constata o răspândire a stării respective, persoana se rădea în cap și aștepta încă șapte zile. Dacă rana se răspândea, persoana era necurată. Dar dacă se constata că rana a fost adusă sub control, persoana era curată.

13:38, 39 O persoană – de sex masculin sau feminin – cu pete albe pe pielea sa era declarată necurată din punct de vedere ceremonial. Traducerea semi-tehnică a lui Harrison redă textul în felul următor: „o împetriștură care s-a ivit pe piele.”¹⁷

13:40-44 De obicei se făcea distincție între chelia obișnuită (alopecia) și cea cauzată de lepră.

13:45, 46 Viața unui lepros era neînchipuit de dificilă, întrucât era scos afară din tabăra Israelului și trebuia să poarte haine rupte, având capul descoperit. Ori de câte ori se apropiau de el alți oameni, el trebuia să-și acopere buza de sus sau mustața și să strige: „Necurat! Necurat!” Vedem în aceste versete un exemplu timpuriu al medicinei preventive. Izolarea este o procedură medicală acceptabilă, în scopul prevenirii răspândirii infecției.

13:47-59 Cazul leprei din îmbrăcăminte

se referă probabil la un gen de mucegai de pe lână sau de pe pânza de in. Harrison arată cât de înțeleaptă a fost măsura luată, prin care se dispunea distrugerea hainelor astfel contaminate:

Mucegaiul este un gen de ciupercă ce se dezvoltă pe cadavre sau pe materii vegetale sau animale aflate în descompunere, prezentându-se sub forma unor pete de diverse tonalități.¹⁸

Apoi el face aplicația spirituală a mucegaiului:

Dezvoltarea ciupercii afectează tot obiectul pe care se află, după cum și pata păcatului original afectează toate domeniile personalității umane.¹⁹

Oamenii lui Iehova trebuie să fie curăți, atât în exterior, cât și în interior:

Dăruiește-mi, Doamne, o inimă care să Te laude,

O inimă de păcat eliberată:

O inimă care se încrede în sângele

Ce de bună voie pentru mine a fost vărsat.

O inimă smerită și căută,

Încrezătoare, statornică și curată,

Pe care nici moartea, nici viața să n-o poată desparte

De Cel ce înăuntrul ei sălășluiește.

– Charles Wesley

D. Curățirea de lepră (cap. 14)

14:1-7 În aceste versete ni se prezintă ritualul privitor la curățirea unui lepros care a fost vindecat. Mai întâi, el era inspectat de preot afară din tabără. Dacă se constata că este vindecat, el aducea o ofrandă formată din două păsări vii și curate, împreună cu lemn de cedru, cârmâz și isop – deci un pom falnic și o plantă umilă, care semnifică judecata vărsată de Dumnezeu peste toți oamenii și peste întreaga lume, de la lucrurile cele mai elevate până la cele mai umile. Cârmâzul reprezintă în Isaia 1:18 păcatul. Prin urmare, aici ar putea însemna judecata lui Dumnezeu asupra păcatelor. Una din aceste păsări era înjunghiată, deasupra unei ape curgătoare. Iar pasărea vie, împreună cu cârmâzul și cu isopul era înmuiată în sân-

gele păsării înjunghiate. Leprosul curățit era stropit cu sânge de șapte ori, fiind declarat curat. Apoi păsării vii i se dădea drumul.

În multe privințe, lepra este o întru-chipare a păcatului, care îl făcea pe un israelit necurat, excluzându-l din tabăra lui Dumnezeu și aducând asupra sa o sumedenie de ponoase. De aceea era nevoie să se aplice sânge (sângele lui Cristos) și apă curgătoare (lucrarea de regenerare pe care o face Duhul Sfânt) în curățirea unui lepros. În vremea de azi, când un păcătos se întoarce la Domnul cu pocăință și credință moartea și învierea lui Cristos (întruchipate aici prin cele două păsări) îi sunt trecute în contul său. Apoi se aplică sângele, prin puterea Duhului și astfel, în ochii lui Dumnezeu persoana respectivă este curată.

Cel ce Te-ai deschis mie.

Stâncă de mântuire;

Apa și acel sânge,

Care din coastă-Ți curge,

Suffletul să-i mântuie,

De păcat să mă spele.

(traducerea clasicei cântări creștine compusă de Augustus M. Toplady, așa cum apare în „Cântările Evangheliei”, ediția a X-a, 1968, editura Uniunii Comunităților Creștine Baptiste din RSR)

14:8-20 Leprosul curățit își spăla hainele, își rădea tot părul de pe cap și-și spăla trupul (v. 8). Apoi i se permitea să intre în tabără, dar în cortul său încă tot nu putea pătrunde pentru încă șapte zile. După șapte zile se spăla din nou și se rădea, fiind declarat curat (v. 9). În ziua a opta aducea ofrande Domnului (v. 10, 11): jertfa pentru vină (v. 12-18); jertfa pentru păcat (v. 19); jertfa mistuită (arderea de tot, v. 20). Preotul aplica sângele pe urechea, mâna și piciorul leprosului (v. 14). Asta semnifică *auzirea* Cuvântului lui Dumnezeu, *împlinirea* voinii lui Dumnezeu și *umblarea* pe căile lui Dumnezeu.

14:21-32 Dacă leprosul curățit era prea sărac, neputând aduce toate animalele prescrise, i se permitea să aducă două turturele sau doi pui de porumbel, unul pentru jertfa de păcat și altul pentru arderea de tot. Dar

pentru jertfa pentru vină trebuia să aducă un miel.

O ofrandă de mâncare însoțea fiecare din jertfele pentru vină, pentru păcat și arderea de tot.

14:33-53 În fine sunt prezentate legile pentru detectarea leprei într-o casă. Acestea aveau să se aplice după sosirea israeliților în Canaan, când aveau să locuiască în case permanente, iar nu în corturi. Lepra din casă era probabil un gen de ciupercă sau mucegai și încingerea lemnului. Domnul a avut grijă să asigure golirea casei înainte de sosirea preotului, așa încât conținutul ei să nu devină necurat sau să trebuiască să fie pus în carantină (v. 36, 38). La început se scoteau din casă doar pietrele afectate. Dar dacă lepra continua să facă ravagii, casa era dărâmată (v. 39-45). În cazul în care se constata prezența leprei în casă, preotul urma ritualul de curățire similar celui aplicat leprosului (v. 48-53).

14:54-57 Paragraful acesta rezumă capitolele 13 și 14.

E. Purificarea în urma unor secreții ale trupului (cap. 15)

15:1-18 Capitolul 15 se ocupă cu necurăția ivită în urma unor secreții ale trupului uman, sănătos sau nesănătos. Versetele 1-12 par să se refere la o scurgere continuă la un bărbat, provocată de o boală, cum ar fi gonoreea. Ritualul pentru curățire este prezentat în versetele 13-15. Versetele 16-18 se referă la emisia involuntară de spermă din timpul nopții (v. 16, 17), precum și la cea voluntară (v. 18).

15:19-33 Versetele 19-24 se ocupă de ciclul normal menstrual al femeii, pentru care nu au fost prevăzute nici un fel de jertfe. Versetele 25-30 descriu o hemoragie de sânge la femeie ce nu are legătură cu menstruația — fiind, prin urmare, anormală. Versetele 31-33 rezumă conținutul capitolului.

ZIUA ISPĂȘIRII (cap. 16)

Cea mai mare zi din calendarul ebraic era Ziua Ispășirii (în ebraică: *Yom Kippur*), când marele preot intra în Sfânta Sfințelor cu sângele jertfei pentru a face ispășire pentru el însuși și pentru popor. Ziua aceasta

cădea în a zecea zi a lunii a șaptea, cu cinci zile înainte de Sărbătoarea Corturilor. Deși Ziua Ispășirii este listată de obicei împreună cu sărbătorile lui Iehova, în realitate ea era un timp de *post* și sobrietate (23:27-32).

Trebuie menționat că în acest capitol Locul Prea Sfânt („Sfânta Sfințelor”) este numit Locul Sfânt iar Locul Sfânt se numește cortul întâlnirii.

16:1-3 Sacrilegiul comis de doi dintre fiii lui Aaron, Nadab și Abihu, formează contextul în care au fost date aceste instrucțiuni. O soartă similară cu cea adusă peste ei ar fi căzut asupra marelui preot, dacă acesta ar fi pătruns în Locul Prea Sfânt în oricare altă zi decât în Ziua Ispășirii. Dar chiar și în acea zi, când i se permitea să intre în Sfânta Sfințelor, el trebuia să aducă **sângele unui vitel pentru jertfa pentru păcat și un berbec pentru arderea-de-tot**.

16:4-10 Ordinea evenimentelor este greu de deslușit aici. Prin urmare, prezentăm ritualul în linii mari. Mai întâi, marele preot se îmbăia și se îmbrăca cu hainele de în (v. 4). Ca o măsură preliminară, el aducea un tăuraș și un berbec în cort. Aceste jertfe le aducea pentru el însuși și pentru familia sa: taurul pentru jertfa de păcat și berbecul pentru jertfa mistuită (v. 3). El aducea doi țapi pentru jertfa pentru păcat și un berbec pentru jertfa arsă de tot (v. 5). El prezenta cei doi țapi înaintea ușii cortului și trăgea la sorti pentru cei doi țapi: unul pentru Domnul, celălalt urmând să fie țapul ispășitor (v. 7, 8). Termenul „țap ispășitor” (*azazel* în ebraică) înseamnă, textual, „țapul de plecare”.

16:11-22 Apoi el înjunghia taurul ca jertfă pentru păcat... pentru el și pentru casă (v. 11). În continuare el lua o cădelniță cu cărbuni aprinși, de un miros plăcut, aducând toate acestea în Locul Prea Sfânt. Acolo turna tămâia peste cărbunii aprinși, provocând apariția unui nor de tămâie care acoperea scaunul îndurării (v. 12, 13). După aceea revenea la altarul jertfei mistuite, luând o parte a sângelui taurului pe care o ducea în Locul Prea Sfânt, stropind cu acest sânge partea de sus a scaunului îndurării și părțile laterale de șapte ori (v. 14). Apoi înjunghia țapul selectat pentru jertfa pentru păcat (v. 8), luând din sângele acestui animal și

stropind cu el cum a procedat cu sângele taurului (v. 9, 15). Prin aceasta se făcea ispășire pentru Locul Prea Sfânt, datorită necurăției copiilor lui Israel (v. 16). Prin stropirea cu sânge se făcea ispășire și pentru tabernacol și pentru altarul jertfei mistuite (v. 18, 19), deși aici detaliile nu sunt prea clare. Ispășirea începea cu Locul Prea Sfânt, după care se răsfângea înspre exterior spre locul sfânt și, în cele din urmă, ajungând la altarul de bronz (v. 15-19). După ce-și punea ambele mâini pe capul țapului (v. 8), mărturisind păcatele poporului (v. 10, 20, 21), un om ales în acest scop ducea țapul în pustiu (v. 21, 22). Cei doi țapi simbolizau două aspecte diferite ale ispășirii: „în primul rând ceea ce îndeplinea cerințele caracterului și sfințeniei lui Dumnezeu iar apoi ceea ce îndeplinea cerințele păcătoșului pentru îndepărtarea păcatelor sale.”²⁰ Punerea mâinilor lui Aaron pe capul țapului viu simbolizează punerea păcatelor lui Israel (și ale noastre) asupra lui Cristos, pentru a fi luate pe veci și îndepărtate (v. 21), după cum arată și autorul acestei cântări:

Păcatele mele au fost așezate asupra lui Isus,
Mielul fără pată al lui Dumnezeu;
Pe toate El fără plată le-a purtat,
Eliberându-mă de povara blestemului.
Vinovăția mea de Isus a fost purtată;
El m-a curățit de petele de cârmâz
În al Său sânge scump,
Pentru ca acum eu fără pată să fiu.

– *Horatius Bonar, alt.*

16:23-33 Marele preot se îmbăia în locul sfânt, poate la ligheanul de acolo, după care se îmbrăca cu hainele sale glorioase și măiestre (v. 23, 24a). Tradiția ebraică ne spune că hainele din in alb nu erau purtate decât o singură dată. Apoi marele preot aducea ca jertfă de ardere-de-tot doi berbeci, unul pentru el însuși și altul pentru oameni (v. 24b). El ardea grăsimea celor două jertfe pentru păcat pe altar, în timp ce pielea, carnea și măruntaiele lor erau arse afară din tabără (v. 25, 27). Chiar și pielea jertfei mistuite, care de obicei îi revenea preotului (7:8), trebuia arsă. Din Talmudul Ebraic aflăm că marele preot intra în Sfânta Sfințelor după jertfa de seară, care să scoată

afară cădelnița. În cadrul ritualului de ispășire oamenii își mărturiseau păcatele, abținându-se de la muncă (v. 29).

Din cele de mai sus se poate vedea că marele preot intra în Locul Prea Sfânt de cel puțin patru ori. Asta nu contrazice cu nimic textul de la Evrei 9:7-12, unde se subliniază ideea că marele preot putea intra în Sfânta Sfințelor doar într-o *singură* zi din an.

16:34 În pofida ceremoniilor solenne săvârșite în această zi, eșecul tratării adecvate a păcatelor era exprimat prin cuvintele: „o dată pe an”. „Căci este cu neputință ca sângele taurilor și al țapilor să ridice păcatele” (Ev. 10:4). Ce mare contrast între această stare de lucruri din Vechiul Testament și lucrarea lui Cristos, prin care păcatele celor care se întorc la El și-L primesc prin pocăință și credință în jertfa Sa sunt eliminate cu totul, nu doar acoperite pe timp de un an! Ideea admirabil exprimată de Isaac Watts:

Tot sângele animalelor înjunghiate
Pe altarele israeliților
Nu ar putea să-i dăruiască pace cugetului încărcat de vinovăție,
Nici n-ar putea spăla pata de pe el.

Dar Cristos, Mielul ceresc,
Toate păcatele ni le-a luat,
Jertfa Sa fiind cu nespus de mult mai nobilă,
Sângele Său nespus de mult mai bogat și mai eficace.

VI. LEGI PRIVITOARE LA JERTFA (cap. 17)

17:1-9 Există o diversitate de opinii în rândurile comentatorilor cu privire la versetele 1-9, după cum urmează: (1) Așa cum se prezintă, pasajul interzicea înjunghierea oricăror animale, chiar pentru alimentație, în absența aducerii acestora ca jertfă în tabernacol. (2) Alții spun că din text s-ar înțelege că era interzisă aducerea de jertfe animale pe câmp sau în orice alt loc decât în cortul întâlnirii. (3) Și o a treia categorie de comentatori susține că textul ar fi o interdicție a înjunghierii animalelor de jertfă în scopul alimentației, pe timpul cât israeliții s-au aflat în pustiu, legea fiind modificată când ei au ajuns în Țara Făgăduinței

(Deut. 12:15). Morgan oferă următoarea explicație:

Termenul ebraic [tradus prin „diavoli” în KJV și prin „demoni ai tărilor” în ASC] are sensul literal de „păroși”. În Isaia 13:21 și 34:14 termenul este redat prin cuvântul „satâr” în Versiunea Autorizată și prin „capre sălbatice” în American Standard Version. Satârul era un animal fantastic, jumătate țap, jumătate om, de natură demonică. În Egipt, omul-țap, Pan, era o ființă căreia oamenii i se închinau. S-ar părea că utilizarea acestui termen era o aluzie la faptul că în Egipt oamenii aceștia s-au închinat, probabil, la acest dumnezeu fals.²¹

17:10-14 Consumul de sânge era de asemenea interzis. Sângele era pentru ispășire, nu pentru asigurarea hranei. „**Viata trupului este în sânge**” (v. 11). Principiul care stă la baza ispășirii este cel de viață pentru viață. Întrucât plata păcatului este moartea, simbolizată prin vărsarea de sânge, rezultă că „fără vărsare de sânge nu este iertare de păcate.” Iertarea nu survine pentru că păcatul ar fi, cumva, *scuzat*, ci pentru că el este *transferat* asupra unei jertfe, al cărei sânge, conținând viața sa, este vărsat. Versetul 11 este unul din versetele cheie ale cărții Levitic, fiind indicat a se memora. Când un animal era înjunghiat, sângele său era stors imediat. Un animal care murea accidental era necurat, dacă nu i se scurgea imediat sângele.

17:15, 16 Aceste versete se referă la persoana care consuma din neștiință carnea unui animal căruia nu i s-a scurs sângele. În acest fel Domnul a avut grijă să fie o modalitate de curățire a omului. Dar dacă acesta refuza mijlocul pus la îndemână, devenea pasibil de pedeapsă.

VILLEGI PRIVITOARE LA CONDU- ITA PERSONALĂ (cap. 18-22)

A. Legile purității sexuale (cap. 18)

18:1-5 Capitolul 18 se ocupă cu diversele forme de căsătorii nelegitime, cu care israeliții se deprinseseră în timpul șederii lor în Egipt, dar de care trebuiau să se debaraseze cu desăvârșire în țara Canaanului.

18:6-18 Sintagma: „**a descoperi goliciunea**” înseamnă aici a avea relații sexu-

ale. Versetul 6 afirmă principiul general: Căsătoria cu o rudă apropiată este interzisă, fie că e vorba de mamă (v. 7); fie mamă vitregă (v. 8); soră sau soră vitregă (v. 9); nepoată (v. 10); fiica unei mame vitrege (v. 11); mătușă (v. 12, 13) sau unchi (v. 14a). Medicina modernă confirmă sporirea carențelor de ordin fizic sau mental ale părinților în copiii acestora, când a avut loc o căsătorie între rude apropiate. Dar interdicția mergea mai departe, fiind aplicată și la rude prin alianță (v. 14b-16), la așa-numitele relații de afinitate. Unul din temeiurile invocate pentru existența acestei interdicții este acela că termenul: „un singur trup” din Geneza 2:4 s-ar referi la o relație de familie atât de apropiată și de permanentă încât până și căsătoria între rude prin alianță, rezultate în urma căsătoriei, este considerată un incest. Un bărbat nu trebuie să se căsătorească cu o noră sau cu o nepoată vitregă (v. 17), după cum nu are voie să-și ia o femeie ca nevastă rivală surorii ei (v. 18), ca în cazul Anei și Peninei de la 1 Sam. 1:1-8). Versetul 16 a fost amendat ulterior la Deuteronom 25:5: Dacă un bărbat murea fără copii, fratele lui era obligat să se căsătorească cu văduva lui. Acesta este mariajul *levirat*.

18:19-21 Se interzic relațiile sexuale cu o femeie în timpul ciclului ei menstrual. Adulterul cu soția aproapelui era de asemenea interzis. De asemenea erau prohibite groaznicele practici ce însoțeau de cele mai multe ori închinarea la idolul **Moloh**, în cadrul căreia copii nou-născuți erau trecuți prin foc (2 Regi 23:10; Ier. 32:34). Moloh era zeul amonițiilor, a cărui chip era înălțat în Valea Hinnom. Francis Schaeffer descrie ritualul închinării la acest idol:

Potrivit uneia dintre tradiții, în partea din spate a idolului din bronz era o deschizătură. După ce se aprindea focul în interiorul zeului, fiecare părinte trebuia să aducă cu propriile sale mâini copilul întâi născut și să-l așeze în brațele întinse și supra-încălzite ale lui Moloh. Potrivit acestei tradiții, părintele nu avea voie să schițeze pe față nici un fel de emoții: ritualul desfășurându-se pe fondul sunetului de tobe, ca să nu se audă strigătele pruncului, care murea în brațele lui Moloh.²²

18:22, 23 Sodomia și homosexualitatea erau interzise, precum și relațiile sexuale cu un animal. Interzicând homosexualitatea, este probabil că Dumnezeu a anticipat epidemia de SIDA ce avea să apară ulterior, căutând astfel să-și apere poporul de groaznicele ei efecte.

18:24-30 Versetele 1-23 le spun oamenilor *ce* nu trebuie să facă; versetele 24-30 le spun *de ce* nu trebuie să facă aceste lucruri. Nu este întâmplător faptul că necurăția și idolatria sunt prezentate alături în același capitol (vezi și capitolul 20). Morala unei persoane este rodul teologiei sale, modul în care Îl percepe pe Dumnezeu. Canaanii constituiau o ilustrație plastică a degradării pe care o produce idolatria (v. 24-27). Când copiii lui Israel au luat în primire țara Canaanului, la porunca lui Iehova, ei au omorât mii de oameni din acest popor. Când luăm în considerare degradarea morală a canaanitilor, așa cum este descrisă aceasta în versetele 24-30, suntem învredniciți să înțelegem de ce Dumnezeu S-a purtat atât de aspru cu ei.

B. Legi privitoare la viața de zi cu zi (cap. 19)

19:1-25 Temeiul oricărei sfințenii se află în cuvintele: „**Eu, Domnul, Dumnezeul vostru, sunt sfânt**“ (v. 2). În continuare sunt prezentate diverse legi pentru conduita oamenilor.

Tatăl și mama trebuiau să se bucure de un respect deosebit (v. 3) – porunca a cincea.

Israelii trebuiau să respecte **sabatele** lui Dumnezeu (v. 3) – porunca a patra.

Idolatria era interzisă (v. 4) – porunca a doua.

Consumarea jertfei de pace **în ziua a treia** era interzisă (v. 5-8).

Când recolta un ogor, proprietarul trebuia să lase spice la colțurile parcelei, pentru săracii și străinii din țară (v. 9, 10). Sunt oferite recoltele de cereale și de struguri doar ca exemple, lista fiind însă mult mai lungă.

Furatul, înșelătoria și minciuna erau interzise (v. 11) — a opta poruncă.

Juratul pe Numele lui Dumnezeu în cazul unei afirmații mincinoase era interzis (v. 12) — porunca a treia.

Fraudarea cuiva, jefuirea sau neachitarea simbriei erau de asemenea interzise (v. 13).

Blestemarea celor surzi sau a-i face pe cei orbi să se poticnească erau de asemenea condamnate (v. 14). Oamenii trebuiau să-și exprime reverența față de Iehova prin respectul unii față de alții (25:17). Cei handicapați (v. 14), cei vârstnici (v. 32), precum și săracii (25:26, 43) trebuiau tratați cu toată cuviința de către cei cu frica de Domnul.

Era interzis a fi părtinitori la judecată (v. 15).

Vorbirea de rău și complotarea împotriva aproapelui era de asemenea interzisă (v. 16).

Ura împotriva unui frate era interzisă: „**Să nu urăști pe fratele tău în inima ta; să mustri pe aproapele tău, ca să nu te încarci cu un păcat din cauza lui.**“ (v. 17). Chestiunile trebuiau tratate cu sinceritate și franchețe, pentru ca să nu devină o pricină de animozitate adunată în inimă, care să conducă la săvârșirea unui păcat exterior.

Răzbunarea sau atitudinea de a ține supărare pe cineva era de asemenea interzisă (v. 18). A doua parte a versetului 18, să-ți iubești aproapele ca pe tine însuți, este un rezumat al întregii legi (Gal. 5:14). Isus a spus că este a doua poruncă în ordinea importanței (Marcu 12:31). Cea mai mare poruncă o găsim în Deuteronom 6:4, 5.

Versetul 19 este interpretat în general ca pe o interdicție de a efectua împerecheri încrucișate de animale din care să rezulte câțari. Prin **vite** se înțelege aici animale în general.

De asemenea era interzis să se semene un ogor cu specii diferite de semințe sau să se poarte haine cu compoziție mixtă: și de în, și de lână. Dumnezeu este un Dumnezeu al separației și în aceste exemple fizice El Și-a învățat poporul să se separe de păcat și de întinare.

Dacă un bărbat avea relații ilicite cu o sclavă logodită cu un alt bărbat, ambii erau biciuiți iar bărbatul trebuia să aducă o jertfă pentru vinovăție (v. 20-22).

Când aveau să se stabilească în Canaan, israeliților li se interzicea să culeagă roadele pomilor timp de trei ani. Roadele din anul al patrulea trebuiau oferite Domnului, abia în anul al cincilea fiind permisă con-

sumarea roadelor (v. 23-25). Poate că roadele produse în anul al patrulea au fost destinate levitiilor sau, cum sugerează un comentator, au fost mâncate înaintea Domnului ca parte dintr-o a doua zeciuială.

19:26-37 În lista practicilor interzise se mai aflau și următoarele: consumul de carne din care nu s-a scurs sângele (v. 26a); practicarea vrăjitoriei (v. 26b); tăierea părului după datinile legate de practicarea idolatriei (v. 27); executarea unor tăieturi în carnea cuiva în semn de doliu pentru o persoană decedată (v. 28a); producerea unor semne pe corp, cum făceau păgânii (v. 28b); a face din fiica unui om o prostituată era o practică comună legată de închinarea păgână (v. 29); călcarea sabatului (v. 30); consultarea mediilor (a celor ce cheamă duhul morților) sau a unor vrăjitori era de asemenea interzisă (v. 31). Iar străinii trebuiau tratați cu omenie și cu ospitalitate. Bătrânii trebuiau respectați (32-34). Israelii trebuiau să practice metode cinste în afaceri (v. 35-37).

C. Pedepsa pentru ofense grave (cap. 20)

Capitolul acesta prezintă pedepsele prevăzute pentru câteva din ofensele numerate în capitolele 18 și 19. Persoana care expunea un copil focului, în cadrul unei ofrande aduse lui Moloh trebuia omorâtă cu pietre (v. 1-3). Dacă oamenii eșuau în responsabilitatea lor de a omorî un astfel de om, atunci Dumnezeu îl omora pe el și familia sa (v. 4, 5). Verdictul pedepsei cu moartea se aplica și în cazul celui care se ducea la cei ce cheamă morții și la ghicitori (v. 6); de asemenea se aplica împotriva unei persoane care își blestema tatăl sau mama (v. 9); asupra unui adulter sau a unei adultere (v. 10); asupra unuia care comitea incest cu soția tatălui său (v. 11) sau cu nora sa (v. 12); și asupra unui sodomit (v. 13). (Ambii participanți trebuiau uciși în cazurile de relații sexuale nelegitime.) În cazul unui om care întreținea relații sexuale interzise cu o mamă și cu fiica acesteia, toți cei ce se făceau vinovați de această faptă cumplită trebuiau arși în foc (v. 14). Perversiunile sexuale între oameni și animale constituiau o infracțiune vrednică de

pedeapsa cu moartea; atât omul, cât și animalul trebuiau uciși (v. 15, 16). Pedepsa cu moartea (sau, conform opiniei unora, excomunicarea, excluderea din comunitate) era rostită împotriva celor vinovați de relații sexuale cu o soră sau cu o soră vitregă (v. 17) sau cu o femeie aflată în ciclul menstrual (v. 18). Relațiile sexuale cu o mătușă atrăgeau de asemenea judecata, „amândoi își vor purta nelegiuirea“, deși nu se oferă detalii (v. 19). Unii cred că prin aceasta se înțelege că vor muri fără să aibă copii, ca în versetul 20, unde este vorba despre un bărbat care avea relații sexuale cu soția unchiului său și ca în versetul 21, unde infracțiunea era comisă cu o cumnată.

Versetul 21 se aplica numai atât timp cât fratele era în viață. Dacă murea fără să lase un fiu care să-i perpetueze numele, fratele său era obligat să se căsătorească cu văduva și să dea copilului numele celui decedat (Deut. 25:5). Acesta este așa-numitul mariaj *levirat*.

În inima Sa, Dumnezeu a dorit să aibă un popor sfânt, despărțit și rupt de toate urâciunile și abomițiile practicate de Neamuri, care să se bucure de binecuvântările Țării Făgăduinței (v. 22-26). Cei care chemau morții și ghicitoarele trebuiau eliminați prin omorârea cu pietre (v. 27).

D. Conduita preoților (cap. 21, 22)

Capitolele 21 și 22, precum și 16 și 17 sunt adresate lui Aaron și fiilor lui.

21:1-4 Preoții nu aveau voie să se întineze prin atingerea de cei morți, cu excepția decesului unei rude apropiate. Chiar intrarea în cortul persoanei decedate provoca întinarea persoanei în cauză, timp de șapte zile (Nu. 19:14), ceea ce îl descalifica pe un preot să slujească înaintea Domnului pe perioada respectivă. Prin urmare, i se interzicea preotului să se întineze, cu excepția cazurilor când era vorba de o rudă foarte apropiată. Probabil acesta este sensul versetului 4, deoarece, datorită rangului său înalt, el nu avea voie să se întineze pentru nici un motiv, cu excepția celor listate în versetele 2 și 3.

21:5-9 Israeliiilor li s-a interzis participarea la practicile păgânilor, prin care

aceștia își mutilau trupurile, cu semne prin care jeleau pentru cei decedați. Preotului nu i se permitea să ia în căsătorie o femeie întinată de prostituție sau o femeie divorțată. Dar el se putea căsători cu o văduvă. Fiica unui preot care devenea prostituată trebuia omorâtă prin ardere în foc.

21:10-15 Unui mare preot nu i se permitea să jelească după datinile poporului, după cum nu avea voie să părăsească sanctuarul în semn de respect pentru cel decedat. El nu putea să se căsătorească decât cu o fecioară israelită și viața sa de căsnicie trebuie să fie ireproșabilă.

21:16-24 Un bărbat cu defecte fizice – orb, șchiop sau slut la față, sau cu defecțiuni ale membrelor, cu răni la picior sau la mână, cu cocoasă, cu defecte de vedere, sau suferind de alte boli, cu scabie sau cu organe reproductive necorespunzătoare – nu avea voie să fie preot. Dar oricare din fiii lui Aaron care avea vreunul din cusururile menționate putea să se înfrupte din hrana acordată preoților, deși nu putea să slujească activ ca preot înaintea Domnului (v. 22, 23). Hrana sfântă era partea preoților din jertfa de pace. Hrana prea sfântă era partea lor din celelalte ofrande. Preoții care aduceau jertfe trebuiau să fie fără cusur, întrucât Îl întrupău pe Cristos, Marele nostru Preot fără pată, fără zbârcitură și fără cusur.

22:1-9 Dacă un preot se întina din punct de vedere ceremonial prin îmbolnăvirea de lepră, printr-o scurgere permanentă sau prin contact cu trupul unei persoane decedate, prin consumul de carne din care nu s-a scurs sângele sau din orice alt motiv, el nu mai avea voie să mănânce din hrana preoților. Asta se înțelege prin cuvintele: „să se separe de lucrurile sfinte care Îmi sunt închinare de fiii lui Israel“ din versetul 2. Dacă un preot era lepros sau avea o rană deschisă, era probabil descalificat de a mai funcționa ca preot o bună bucată de timp. În alte cazuri menționate, prevala următorul ritual pentru preot: Mai întâi, el trebuia să se îmbăieze. Apoi aștepta până seara, când se curăța din nou.

22:10-13 În general străinii și oaspeții, precum și argații nu aveau voie să mănânce din hrana sfântă. Dar un sclav care a fost

cumpărat de preot, precum și copiii sclavului puteau să mănânce din hrana sfântă. Dacă fiica preotului se căsătorea cu un bărbat din afară, nu mai avea voie să mănânce din hrana sfântă. Dar dacă rămânea văduvă sau divorțată sau fără copii și trăia în casa tatălui ei, atunci putea să mănânce din hrana preoților.

22:14-16 Dacă un bărbat consuma involuntar o parte din hrana sfântă, putea repara greșeala, punând la loc hrana consumată și adăugând o cincime, ca în cazul ofrandei de vinovăție.

22:17-30 Ofrandelor aduse Domnului trebuiau să fie fără cusur (v. 19), fie pentru arderile-de-tot (v. 18-20), fie pentru ofrandele de pace (v. 21). Era interzis să se aducă animale bolnave, șchioape sau diforme (v. 22). Un bou sau un miel cu un membru prea lung sau prea scurt nu putea fi adus ca jertfă de bunăvoie, dar ca jurământ putea fi primit (v. 23). Animalele castrate sau cele cu organe reproductive deteriorate nu puteau fi aduse ca jertfă (v. 24). Israelitilor li s-a interzis să primească atari animale cu defecte ca ofrandă din partea unui străin (v. 25). Un animal de jertfă nu putea fi adus decât după a opta zi de la naștere (v. 26, 27). Nu era voie să fie înjunghiate vaca, oaia sau capra în aceeași zi cu puilul lor (v. 28). Carnea unei jertfe de mulțumire trebuia consumată în aceeași zi în care era adusă (v. 29, 30).

22:31-33 Ultimul paragraf din acest capitol explică motivul pentru care israeliții trebuiau să respecte și să împlinescă toate poruncile acestea ale Domnului: Pentru că Dumnezeu Care i-a scos din Egipt este sfânt! Găsim în acest scurt pasaj o seamă de sintagme care subliniază mesajul central al cărții Levitic: „Să nu profanați“, „să fiu sfințit“ și „Eu sunt Domnul care vă sfîntesc.“

VIII. SĂRBĂTORILE DOMNULUI

(cap 23)

A. Sabatul (23:1-3)

Calendarul religios al Israelului devine acum subiectul legislației lui Dumnezeu. Domnul le-a spus copiilor lui Israel prin Moise să proclame sărbătorile Domnului,

ca străngeri laolaltă sfinte.

După șase zile de muncă, ziua a șaptea, sau sabatul, trebuia să fie ziua de odihnă, după truda din zilele de lucru. Era singura zi sfântă din săptămână.

B. Paștele (23:4, 5)

Paștele Domnului trebuia serbat în ziua a paisprezecea a primei luni (Nisan sau Abib). Ea comemora răscumpărarea Israelului din sclavia Egiptului. Mielul de paște era un arhetip al lui Cristos, Mielul lui Dumnezeu, Paștele nostru (1 Cor. 5:7), al Cărui sânge a fost vărsat pentru ca să ne răscumpere din sclavia față de păcat. El nu a murit la vremea Creației, ci la împlinirea vremii (Gal. 4:4-6).

C. Sărbătoarea Azimilor (23:6-8)

Sărbătoarea Azimilor avea loc în legătură cu Paștele și dura șapte zile, începând cu ziua a doua după Paște – adică din a cincisprezecea zi a lunii Nisan până în a douăzecea zi. Numele celor două sărbători sunt adesea interschimbabile. În acest timp, evreilor li se cerea să scoată din case orice aluat, orice dospeală. Sărbătoarea simbolizează o viață din care a fost eliminată dospeala răutății și a malității, o viață caracterizată prin „pâinea nedospită a sincerității adevăratei” (1 Cor. 5:8). Între Paște (răscumpărarea noastră) și Sărbătoarea Azimilor (obligația noastră de a umbla în sfințenie) nu exista nici un hiat... Chiar și azi evreii mănâncă pâine nedospită în timpul acestei sărbători, care se numește matzo. Prepararea pâinii matzo presupune străpungerea pâinii iar în *procesul de coacere* a pâinii ea este prevăzută cu dăre, este brăzdată. El a fost străpuns pentru noi și prin rănilor Sale (prin dungile lăsate de biciuirea Sa) suntem noi vindecați.

D. Sărbătoarea roadelor dintâi (23:9-14)

Prezentarea snopului legănat de orz avea loc în a doua zi a Sărbătorii Azimilor (**în prima zi după Sabat** – adică prima zi a săptămânii). Aceasta era Sărbătoarea Roadelor dintâi, care marca începutul secerișului orzului, prima dintre recoltele de cereale ale anului. Un snop de orz era legănat înaintea Domnului în semn de mulțumire

pentru recolta dăruită israeliților. De asemenea se aduceau o ofrandă de cereale și o ofrandă de ardere-de-tot. Această primă recoltă era considerată ca făgăduință sau anticipare a unei recolte ulterioare și mai îmbelșugate. Este o imagine care ni-L înfățișează pe Cristos în învierea Sa – „Cristos... roadele dintâi ale celor care au adormit” (1 Cor. 15:20). Învierea Sa este garanția noastră că toți cei care și-au pus încrederea în El vor dobândi și ei nemurirea prin înviere.

E. Sărbătoarea săptămânilor (23:15-22)

23:15-22 Sărbătoarea săptămânilor (în ebraică: *Shavuot*) sau Rusalii sau Ziua Cincizecimii (în greacă *pentecost*, cincizeci) se sărbătorea la cincizeci de zile după Sabatul Paștelor. Era o sărbătoare a recoltei, prin care I se aduceau mulțumiri lui Dumnezeu pentru începutul secerișului grâului. Roadele dintâi ale secerișului grâului erau aduse ca ofrandă cu acest prilej, împreună cu o jertfă de ardere-de-tot, cu o ofrandă de cereale noi, cu ofrande de băutură și cu ofranda de pace. Potrivit tradiției ebraice, Moise a primit legea în această zi a anului. Sărbătoarea este un arhetip al Zilei Cincizecimii, Rusaliilor, când a luat ființă biserica. Ofranda legănată era alcătuită din două pâini coapte din floarea făinii noi provenite din recolta recentă. (Era singura ofrandă dospită.) Aceste pâini reprezintă arhetipal pe evrei și pe Neamuri, care sunt contopiți într-un „singur om nou în [Cristos]” (Ef. 2:15).

După Rusalii urma un lung interval, de circa patru luni, după care venea o altă sărbătoare. Acest interval de timp ar putea simboliza actuala epocă a bisericii, în care noi așteptăm cu dor întoarcerea Mântuitorului nostru.

F. Sărbătoarea trâmbitelor (23:23-25)

Sărbătoarea trâmbitelor avea loc în prima zi a lunii a șaptea. Sunând din trâmbițe, fiii lui Israel erau convocați la o sfântă întrunire. Cu acest prilej avea loc o perioadă de zece zile de cercetare de sine și pocăință, care se încheia cu Ziua Ispășirii. Ea simbolizează acea perioadă în care Israelul va fi readus în țara sa, după care va urma un timp de pocăință la scară națională. Aceasta

a fost prima zi a anului civil, numită în prezent Roș Hașana (în ebraică: *capul anului*). Unii văd în această sărbătoare și o întruchipare a unei alte străneri – a sfinților ca să-L întâmpine pe Domnul la Răpirea bisericii.

G. Ziua Ispășirii (23:26-32)

Ziua Ispășirii (în ebraică: *Yom Kippur*), care avea loc în ziua a zecea a lunii a șaptea, a fost descrisă detaliat în capitolul 16. Ea prefigurează pocăința Israelului la nivel național, când o rămășiță credincioasă se va întoarce spre Mesia, fiind iertată (Zah. 12:10; 13:1). În aproape toate detaliile legate de Ziua Ispășirii Dumnezeu repetă porunca de a nu lucra. Singura persoană care desfășura vreă activitate în această zi era marele preot. Domnul a întărit această poruncă, amenințând că va nimici orice persoană care călca această poruncă. Asta pentru că mântuirea pe care ne-a dobândit-o Marele nostru Preot nu s-a întemeiat pe faptele pe care le-am săvârșit noi (Tit 3:5). Nici o faptă săvârșită de om nu poate avea vreun rol în îndepărtarea păcatelor noastre. Numai lucrarea lui Cristos este, doar ceea ce a făcut El ne-a asigurat mântuirea noastră veșnică. „Să vă smeriți sufletele“ (v. 27, 29) înseamnă „să postiți“. Chiar și astăzi evreii religioși serbează această zi cu post și rugăciune. Deși Ziua Ispășirii este listată printre sărbătorile lui Iehova, ea era mai degrabă o zi a *postului*, iar nu a *petrecerii*. Dar după reglementarea chestiunii păcatului, venea vremea bucuriei din cadrul Sărbătorii corturilor.

H. Sărbătoarea corturilor (23:33-44)

Sărbătoarea corturilor (ebr.: *Sukkoth*, „colibe“) începea în a cincisprezecea zi a lunii a șaptea. Timp de șapte zile, israeliții locuiau în colibe (v. 42). Este o întruchipare a odihnei finale și a secerișului final, când Israelul va locui în siguranță în țară, în Mileniul. Și această sărbătoare este numită Sărbătoarea Strănerii (Ex. 23:16). Ea avea legătură cu secerișul. Cele două sabaturi ar putea simboliza Mileniul și Odihna eternă. Moişe și Ceil Rosen ne oferă un tablou al acestei datini:

Israelii construiă colibe în care locuiau în timpul acestei sărbători, ca să-și aducă aminte de locuințele lor vremelnice în care au locuit în timpul peregrinării prin pustiu. Chiar și astăzi mulți evrei își construiesc colibe fără acoperiș, alcătuite din trei pereți, cu prilejul acestei sărbători, pe care le omează cu ramuri și cu fructe de toamnă, ca să-și aducă aminte de seceriș.

Toți cei care-și puteau permite se suiau în fiecare an la Ierusalim cu prilejul acestei sărbători. În cadrul închinăciunii de la Templu avea loc și ritualul turnării apei din Scăldătoarea Siloam, ca simbol al rugăciunilor pentru ploile de iarnă. Cu prilejul acestei sărbători a strigat Isus cu glas tare: „... Dacă însetează cineva, să vină la Mine și să bea“ (Ioan 7:37-38).

După ce Israelul va fi celebrat ultima Zi a Ispășirii, se va sărbători din nou la Ierusalim Sărbătoarea Colibelor (Zah. 14:16).²³

Unul din lucrurile pe care Domnul a căutat să îl predea poporului Său a fost strânsa asociere dintre aspectele spirituale și cele fizice ale vieții. Timpurile de belșug și binecuvântare trebuiau să fie timpuri de bucurie înaintea Domnului. Domnul le-a fost înfățișat israeliților ca Unul care S-a îngrijit zilnic de nevoile lor. Răspunsul lor ca națiune la bunătatea Sa și-a găsit expresie în festivalurile legate de strângerea recoltelor.

Observați repetiția poruncii ca israeliții să nu execute munci comune în aceste ocazii solemne (v. 3, 7, 8, 21, 25, 28, 30, 31, 35, 36).

La aceste sărbători ale lui Iehova se poate observa o certă progresie cronologică. Sabatul ne transportă înapoi la odihna lui Dumnezeu după creație. Paștele și Sărbătoarea Azimilor ne vorbesc despre Calvar. Apoi urmează Sărbătoarea Rodelor Dintâi, care ne îndreaptă privirile spre învierea lui Cristos. Sărbătoarea Rusaliilor întruchiează venirea Duhului Sfânt. Apoi, privind spre viitor, Sărbătoarea trâmbițelor simbolizează strângerea laolaltă din nou a Israelului. Ziua Ispășirii simbolizează acel timp când o rămășiță a Israelului se va pocăi, recunoscându-L pe Mesia. Și, în sfârșit, Sărbătoarea corturilor se referă la Israel bucurându-se de domnia de o mie de ani a lui Cristos.

IX. LEGI CEREMONIALE ȘI

MORALE (cap. 24)

Capitolul 23 s-a ocupat de sărbătorile anuale. Capitolul 24 se ocupă de slujbele făcute înaintea Domnului.

24:1-9 În sfeșnicul dinaintea Domnului trebuia să ardă necurmat untdelemn curat de măslină. Douăsprezece turte trebuiau așezate în două rânduri sau grămezi pe masa punerii înaintea, fiind înlocuite cu altele noi în fiecare sabbat. Tămăia menționată în versetul 7 aparținea Domnului și era oferită lui Iehova ori de câte ori se scotea pâinea veche, pentru a fi dată preoților ca hrană.

24:10-23 Acum intervine brusc relatarea despre fiul unei israelite al cărei tată era egiptean și care a fost omorât cu pietre pentru că L-a blestemat pe Dumnezeu (v. 10-16, 23). Incidentul ne arată că legea era aceeași pentru toți cei ce locuiau în tabăra Israelului, fie că erau evrei pur-sânge, fie că erau de altă naționalitate (v. 22). Aici ni se arată că blasfemia, asemenea asasinatului, se pedepsea cu moartea vinovatului (v. 14, 16, 17, 23). (Versetul 16 a fost, probabil, legea împotriva blasfemiei la care evreii s-au referit când au spus: "Noi avem o lege și potrivit legii noastre El [Domnul Isus] trebuie să moară, pentru că S-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu" [Ioan 19:7]. Asta ne arată că pentru alte infracțiuni se putea aduce o compensație (v. 18, 21). În fine, incidentul ne arată că:

...retribuția era un principiu de bază al legii; greșelile trebuiau corectate, relele îndreptate. Ceea ce a dus la stricarea reputației legii a fost coborârea ștachetei. Legea retorsiunii este luată în derădere astăzi în Occident, dar oamenii cu scaun la cap nu renunță la ea. (a) În societatea antică, pedeapsa aplicată era de multe ori disproporționat de mare față de răul comis. Și astfel pedeapsa ca formă de retorsiune a constituit un important pas în direcția adevăratei justiții. (b) Mai mult, pedeapsa de reabilitare — alternativa cel mai des propusă — suferă de neajunsul subiectivismului. Căci cine decide când a fost un om reabilitat, fiind gata să revină în sânul societății? Astăzi sentințele sunt poate destul de blânde, dar cum vor fi oare mâine? Adevărata justiție este: un ochi (și numai unu) pentru un ochi. (*Daily Notes of the Scripture Union*)

În versetele 1-9 vedem o imagine a Israelului așa cum l-a rânduit Dumnezeu să fie. În versetele 10-16 îl înfățișează pe Israel cum a devenit mai târziu, blasfemiindu-I Numele și blestemând (*Sângele Lui să cadă peste noi și peste copiii noștri*).

X. ANUL SABATIC ȘI ANUL
JUBILEU (cap. 25)

Legislația din capitolele 25-27 i-a fost dată lui Moise pe Muntele Sinai, nu în interiorul cortului (25:1; 26:46; 27:34).

25:1-7 Tot al șaptelea an trebuia respectat ca un sabbat. Pământul trebuia să rămână necultivat. Alimentația oamenilor era asigurată din recolta care creștea de la sine. Stăpânul ogorului nu avea voie să strângă recolta, ci s-o lase pentru uzul gratuit al oamenilor.

25:8-17 Al cincizecilea an era de asemenea un sabbat, cunoscut sub denumirea de An Jubiliar, care începea în Ziua Ispășirii, după un ciclu de șapte ani sabatici (adică patruzeci și nouă de ani). În acest an trebuiau eliberați sclavii, pământul trebuia lăsat necultivat și revenea proprietarului său inițial. Prețul unui sclav sau al unei parcele de teren scădea pe măsură ce se apropia anul jubiliar (v. 15-17) și toate tranzacțiile trebuiau să țină cont de acest fapt. Cuvintele *Proclamați libertatea în toată țara la toți locuitorii ei* (v. 10 KJV) sunt săpate pe renumitul Clopot american al Libertății aflat în prezent în orașul Philadelphia. Credincioșii de astăzi ar putea compara anul jubiliar cu venirea Domnului. Pe măsură ce se apropie venirea Lui, bunurile noastre materiale scad în valoare. În clipa în care va veni El, banii noștri, proprietățile imobiliare și investițiile noastre nu ne vor mai fi de nici un folos. Morala care se desprinde de aici este că toate aceste bunuri trebuie să le punem în exploatare pentru El astăzi!

25:18-22 Cu privire la anul sabatic, oamenii se întrebau poate ce vor mânca în acel an și în anul următor. Dumnezeu le-a promis că dacă erau ascultători, El va dărui suficiente recolte în anul al șaselea, ca să le ajungă pe trei ani.

O dată la cincizeci de ani se întâmpla ca doi ani la rând să nu existe nici semănat, nici

secerat, adică atunci când anul sabatic obișnuit era urmat de anul jubiliar. Este de presupus că Domnul dăruia recolte suficiente de îmbelșugate pentru anul al patruzeci și optulea ca proviziile să ajungă pentru patru ani.

Unii învățați cred, prin metoda de calcul inclusivă, anul al cincizecilea era de fapt al patruzeci și nouălea. În orice caz, acesta este un exemplu de ecologie judicioasă: conservarea fertilității pământului prin impunerea unei perioade de odihnă pentru el. În epoca modernă omul se preocupă cu păstrarea resurselor planetei. Dar, cum se întâmplă de atâtea ori, Cuvântul lui Dumnezeu este cu mult mai prevăzător și avansat.

25:23-28 Pământul putea fi vândut, fără ca acest act să rămână permanent, pentru că Iehova este adevăratul Proprietar. Trei erau modalitățile în care pământul putea fi răscumpărat (adică redat proprietarului său evrei inițial): Ruda cea mai apropiată putea să-l ia înapoi prin cumpărare pentru vânzător (v. 25); vânzătorul (proprietarul inițial), dacă redevenea solvabil, putea să-l răscumpere, achitându-i cumpărătorului valoarea reprezentând anii rămași până la anul jubiliar (v. 26, 27); altminteri, pământul revenea automat proprietarului inițial în anul jubiliar (v. 28).

25:29-34 O casă într-o cetate împrejmuită cu un zid era obiectul răscumpărării pe timp de un an. După aceea devenea proprietatea noului proprietar, cu titlu permanent. Casele din satele neîmprejmuite erau socotite ca parte a terenului și, prin urmare, reveneau proprietarului inițial în anul jubiliar. Casele aflate în posesia leviților în cetățile speciale ce le-au fost repartizate erau totdeauna pasibile de a fi răscumpărate de leviți. Terenul repartizat leviților ca teren de folosință comună nu putea fi vândut.

25:35-38 Dacă un israelit se îngloda în datorii, căzând în sărăcie, creditorii săi evrei nu aveau voie să-l asprească. După cum nu le era îngăduit să perceapă dobândă pe sumele de bani datorate sau să-i pretindă ca alimentele pe care i le-a împrumutat să-i fie returnate cu un surplus.

25:39-46 Dacă un israelit înglodat în datorii se vindea pe sine însuși unui creditor evreu, în schimbul sumei pe care i-o dato-

ra, el nu trebuia tratat ca un sclav, ci ca un argat, trebuind să fie eliberat în anul jubiliar, dacă acesta survenea înainte de încheierea celor șase ani de slujire. Evreilor li s-a permis să aibă sclavi dintre națiunile celorlalte, aceștia fiind considerați proprietatea lor, transmisibilă descendenților lor. Dar evreii nu puteau fi sclavii altor evrei.

25:47-54 Dacă un evreu se vindea pe sine unui neevreu care locuia în țară, evreul putea fi totdeauna răscumpărat și eliberat. Prețul de răscumpărare se stabilea în funcție de numărul de ani rămași până la anul jubiliar. Rudenia care îl răscumpăra pe evreu îl putea pune pe acesta la munci de argat până la jubileu. Dacă nu se găsea nici o rudenie care să-l răscumpere, evreul respectiv era automat pus în libertate în anul jubiliar.

25:55 Versetul acesta atrage atenția că israeliții și pământul lor (v. 23) aparțineau Domnului iar ei trebuiau să-L recunoască în calitate de Proprietar cu drepturi depline. Nici poporul lui Dumnezeu, nici pământul lui Dumnezeu nu puteau fi vândute permanente.

XI. BINECUVÂNTĂRI ȘI BLESTEME (cap. 26)

A. Binecuvântări pentru ascultarea de Dumnezeu (26:1-13)

În acest capitol spațiul acordat avertismentelor este dublu față de cel acordat binecuvântărilor. Strămtorarea, rodul promisiunii neascultării, este acel instrument de care Se folosește Dumnezeu nu pentru a Se răzbuna, ci pentru a-Și conduce poporul la pocăință (v. 40-42). Actele de disciplinare a națiunii creșteau în intensitate până când israeliții își mărturiseau nelegiuirea. Observați progresia din versetele 14, 18, 21, 24 și 28.

După avertismentele privitoare la consecințele idolatriei (v. 1), călcării sabatului și lipsei de reverență (v. 2), Domnul a promis națiunii următoarele binecuvântări, cu condiția ca israeliții să păzească poruncile Sale: **ploaie**, fertilitate (v. 4), productivitate, securitate (v. 5), **pace**, siguranță (v. 6), victorie asupra **dușmanilor** lor (v. 7, 8), rodnicie și prezența Domnului (v. 9-13). Versetul 13 în traducerea lui Knox este foarte plastic redat: „Oare nu Eu... am zdro-

bit lanțul de pe grumazurile voastre, dăruindu-vă ținuta dreaptă de oameni liberi?”

B. Blesteme pentru neascultarea de Dumnezeu (26:14-39)

26:14-33 Neascultarea atrage după sine **groază**, boli, cuceriri din partea **vrăjmașilor**, secetă, infertilitate, fiare sălbatice, epidemii, invazii și captivitate.

Versetul 26 descrie condițiile create de foamete. Pâinea va fi atât de puțină încât zece femei o vor coace într-un singur cupor, adică doar atât cât să ajungă de obicei pentru o singură familie. În versetul 29 este descrisă o foamete și mai cumplită, marcată de canibalism (a se vedea 2 Regi 6:29 și Plângeri 4:10 unde acest avertisment și-a găsit împlinirea istorică).

26:34-39 Persistența Israelului în neascultare avea să ducă la înrobirea lor de către o putere străină. Iar pământul Israelului avea să se bucare de o perioadă de odihnă egală cu numărul de ani sabatici în care poporul a nesocotit legile lui Dumnezeu. Exact așa s-a întâmplat în robia babiloneană. În anii scurși între domnia lui Saul și captivitate, poporul nu a respectat anii sabatici. În consecință, israeliții au petrecut șaptezeci de ani în exil, în tot acest timp țara lor bucurându-se de odihnă (2 Cro. 36:20, 21).

C. Refacerea prin mărturisire și pocăință (26:40-46)

Secțiunea finală a capitolului 26 asigură națiunii neascultătoare posibilitatea refacerii prin mărturisirea păcatelor și pocăință. Dumnezeu nu avea să-Și uite cu desăvârșire poporul, ci avea să-Și aducă aminte de promisiunile pe care le-a făcut în cadrul legământului.

XII. JURĂMINTE ȘI ZECUIELI (cap. 27)

Ultimul capitol din Levitic se ocupă cu jurămintele voluntare făcute Domnului. După câte se pare, ca gest de recunoștință pentru vreo binecuvântare primită din partea Domnului, un om putea să predea Domnului prin jurământ o persoană (pe el însuși sau pe un membru al familiei sale),

un animal, o casă sau un ogor. Lucrurile încredințate prin jurământ erau predate preoților (Nu. 18:14). Întrucât aceste daruri nu erau întotdeauna de folos preoților, s-a creat posibilitatea ca persoana care făcea jurământul să-i poată da preotului o sumă de bani, în locul persoanei sau lucrului făgăduit.

27:1, 2 Jurământul de consacrare era foarte solemn.

27:3-7 Dacă o persoană era închinată Domnului prin jurământ, prețul de răscumpărare pe care trebuia să-l achite preotului era următorul:

Un bărbat între 20-60 ani	50 sicli
O femeie între 20-60 ani	30 sicli
Pers. sex masculin 5-20 ani	20 sicli
Pers. sex feminin 5-20 ani	10 sicli
Pers. sex masculin 1 lună -5 ani	5 sicli
Pers. sex feminin 1 lună - 5 ani	3 sicli
Bărbat de la 60 de ani în sus	15 sicli
Femeie de la 60 de ani în sus	10 sicli

27:8 Dacă un bărbat era prea sărac pentru a răscumpăra persoana făgăduită prin jurământ, conform tabelului de mai sus, preotul stabilea suma după cât putea să achite acesta.

27:9-13 Dacă se făgăduia prin jurământ un animal, se aplicau următoarele reguli: Un animal curat, bun de jertfă, nu putea fi răscumpărat (v. 9), ci trebuia adus Domnului pe altar (Nu. 18:17); nici un câștig nu era permis prin schimbarea unui animal cu altul, deoarece în acest caz ambele intrau în posesia Domnului (v. 10, 33); un animal necurat putea fi răscumpărat prin achitarea valorii stabilite de preot, plus o cincime (v. 11-13).

27:14, 15 Dacă un bărbat îi închina Domnului casa sa, putea să se răzgândească și s-o răscumpere achitându-i preotului valoarea estimativă a acesteia plus o cincime.

27:16-18 Evaluarea valorii unui teren agricol era complicată de faptul că acesta revenea automat proprietarului inițial în anul jubiliar.

Dacă era dedicat de către proprietarul inițial, adică dacă acesta îl moștenea, se aplicau regulile din versetele 16-21. Valoarea sa era stabilită după cantitatea de sămânță semănată pe el. De exemplu, dacă se semă-

na pe acest teren un omer de sămânță de orz, valoarea stabilită era de cincizeci de sicli de argint.

Dacă ogorul era închinat Domnului prin jurământ către anul jubiliar sau în anul jubiliar, atunci se aplica evaluarea de mai sus. Dar dacă era dedicat la câțiva ani după anul jubiliar, valoarea ogorului scădea corespunzător. Cu alte cuvinte, terenul valora doar 30 de sicli dacă era dedicat la 20 de ani după anul jubiliar.

27:19-21 Dacă terenul era răscumpărat, se cerea o plată suplimentară de o cincime.

Dacă, după ce a dedicat Domnului terenul respectiv, proprietarul nu-l răscumpăra înainte de anul jubiliar sau dacă îl vindea în secret altuia, terenul nu mai putea fi răscumpărat, ci devenea proprietatea preotului în anul jubiliar. În acest caz, pământul era „dedicat“ sau „sfânt“ **Domnului**.

27:22-25 Dacă un ogor era dedicat de către altcineva decât proprietarul inițial, adică de către un om care l-a cumpărat, atunci situația era guvernată de regulile cuprinse în versetele 22-25. Preotul stabilea valoarea proprietății, în funcție de numărul de recolte care s-ar putea obține până la anul jubiliar, deoarece în acel an terenul era retrocedat proprietarului inițial.

27:26, 27 Întâiul născut dintre animalele de jertfă nu putea fi dedicat Domnului, deoarece deja îi aparținea Lui. Întâiul născut dintre animale necurate putea fi răscumpărat prin achitarea valorii stabilite de preot, plus o cincime. Altminteri preotul putea să vândă animalul.

28:28, 29 Nimic din ce era sortit morții sau distrugerii nu putea fi răscumpărat. Asta se înțelege prin lucrul închinat sau proscris. Astfel un fiu care și-a blestemat părinții nu putea fi răscumpărat, ci trebuia omorât negreșit.

De notat că în acest capitol se face distincție între ceea ce este consacrat (NASB) sau sfânt (KJV) și ceea ce este proscris (NASB) sau devotat (NKJV, KJV). Lucrurile sfântite prin jurământ – adică puse deoparte pentru o întrebuițare divină – puteau fi răscumpărate. Lucrurile devotate erau dăruite definitiv și integral, nemaiputând fi răscumpărate.

27:30, 31 O zecime din grâne și fructe aparținea Domnului. Dacă ofertantul dorea s-o păstreze, el putea achita valoarea ei, plus o cincime.

27:32, 33 Expresia: „**tot ce trece sub toiag**“ se referă la practica de a număra oile sau caprele făcându-le să treacă pe sub toiagul păstorului. Leslie Flynn comentează:

Cu toiagul în mână el [păstorul] atingea fiecare a zecea oaie sau capră. Păstorul nu putea schimba defel ordinea derulării animalelor, așa încât pe locul zece să cadă un animal imperfect. Dacă încerca să modifice ordinea, atât animalul cu numărul zece, cât și cel care a fost prezentat pe locul său erau ale Domnului.²⁴

Prima zecime s-a numit zecimea levitică, deoarece era achitată leviților (Nu. 18:21-14). A doua zecime, după câte se pare diferită, este prescrisă în Deuteronom 14:22-29.

27:34 Cuvintele: **Poruncile pe care Domnul le-a poruncit lui Moise** se referă, probabil, la întreaga carte Levitic. După ce am studiat multitudinea de ritualuri detaliate și cazuri de vărsare a sângelui prin jertfirea animalelor, putem să ne bucurăm alături de Matthew Hanry pentru faptul că:

Noi nu suntem sub *umbrele întunecate* ale legii, ci ne bucurăm de lumina limpede a evangheliei.... că nu ne aflăm sub *jugul apăsător* al legii și sub ordonanțele carnale pe care le presupune ea.... ci sub instituțiile lesnicioase și pline de dulceață ale evangheliei, care spune că aceia sunt *adevărații închinători care se închină Tatălui în duh și adevăr*, numai prin Cristos și în numele Aceluia care este preotul nostru, templul nostru, altarul nostru, jertfa noastră, purificarea noastră – într-un cuvânt: totul. Prin urmare, să nu credem că întrucât nu suntem tributari ceremonialelor de curățire, sărbătorilor [ebraice] și prinosurilor ce erau aduse cu acest prilej, este perfect acceptabil să-L slujim pe Dumnezeu oricum, chiar dacă nu-I acordăm decât o mică parte din devotamentul nostru, din timpul nostru și din avutul nostru. Nicidecum! Ci dimpotrivă inimile noastre să fie pline peste măsură de dorința de a-I aduce ofrande de bunăvoie, spre lauda Lui, cu și mai multă iubire sfântă și bucurie adâncă, dăruinți Lui mai pe de-a-ntregul, cu gândul și cu fapta, cu o râvnă izvorâtă din motive sincere și curate.

Având îndrăzneala să intrăm în sfânta sfințelor prin sângele lui Isus, să ne apropiem cu o inimă adevărată, cu o deplină siguranță a credinței, închinându-ne lui Dumnezeu cu mult mai multă voioșie și încredere smerită, zicând în continuare: *Binecuvântat să fie Dumnezeu din pricina lui Isus Cristos!*²⁵

NOTE FINALE

¹(Cap. 1) Termenul *'olah* provine din rădăcina „a se sui“. Ideea avută în vedere este faptul că întreg animalul este suit la altarul lui Dumnezeu, fiind adus ca dar în înțregime.

²(Cap. 1) Peter Pell, *The Tabernacle*, p. 102, 103.

³(Cap. 2) Termenul „meat“ din versiunea KJV („carne“ în engleza contemporană) avea în 1611, când a apărut această traducere, sensul de alimente solide, prin opoziție cu lichidele. În engleza secolului al 17-lea pentru carne se folosea termenul *flesh*. Unii cărturari consideră că termenul *minhah* ar deriva din rădăcina verbului „a conduce“ sau „a călăuzi“.

⁴(3:1-15) Cuvântul acesta, redat aproape întotdeauna în forma sa de plural *shelamim*, este înrudit cu binecunoscutul *shalom* din limba ebraică. Gama de semnificații a termenului în limba ebraică este mult mai cuprinzătoare decât absența ostilității, incluzând și ideea de prosperitate, bunăstare, întregire și pace cu Dumnezeu. Un al doilea sens al cuvântului este o jertfă de comuniune în prezența lui Dumnezeu. De obicei (nu însă în cazul de față) jertfa de pace ocupă ultimul loc, drept care unii cărturari consideră că termenul ar proveni dintr-un cuvânt vechi, cu înțelesul de „a completa“, „a încheia“. Carr face o aplicație adecvată pe marginea acestei semnificații: „Dacă sensul acesta este sensul avut în vedere, referirile din NT la Cristos ca Pacea noastră (de ex. Ef. 2:14) capătă o semnificație deosebită, întrucât El este jertfa finală pentru noi (cf. Ev. 9:27; 10:12).“ G. Lloyd Carr: „*Shelem*,“ *Theological Wordbook of the Old Testament*, III:932.

⁵(Cap. 3) Pell, *Tabernacle*, p. 92.

⁶(Cap. 4) Oricât de ciudat ar părea acest lucru, termenul ebraic de aici, ce apare de aproape 300 de ori în VT, poate însemna fie

„păcat“, fie „jertfă pentru păcat“.

⁷(5:14-6:7) Deși versiunile RSV și NEB traduc aici „jertfă pentru vinovăție“, este preferabilă traducerea tradițională.

⁸(6:18) Keil și Delitzsch interpretează ultima parte a acestui verset în sensul că „orice mirean care se atîngea de aceste lucruri preasfinte devenea sfânt în urma contactului cu ele, în consecință el trebuind să se păzească de întinare în același mod ca și preoții sfințiți.“ C. F. Keil și Franz Delitzsch, „*Leviticus*,“ în *Biblical Commentary on the Old Testament*, II:319.

⁹(7:11-18) A. G. Clarke, *Precious Seed Magazine*, Nr. 2, Vol. 11, martie-aprilie 1960, p. 49.

¹⁰(7:11-18) *Ibid.*

¹¹(7:11-18) John Reid, *The Chief Meeting of the Church*, p. 58.

¹²(7:22-27) Dr. S. I. McMillen, *None of These Diseases*, p. 84.

¹³(Cap. 8) Matthew Henry, *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*, I:474.

¹⁴(Cap. 12) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, p. 71.

¹⁵(13:Intro) Harrison, *Leviticus*, p. 137. În Anexa A, p. 241 a comentariului său, el oferă o traducere cvasi-tehnică a capitoului 13, utilă pentru cei interesați în aspectele medicale ale condițiilor menționate în text.

¹⁶(13:Intro) *Ibid.*, p. 136, 137.

¹⁷(13:38, 39) *Ibid.*, p. 245.

¹⁸(13:47-59) *Ibid.*, p. 146.

¹⁹(13:47-59) *Ibid.*

²⁰(16:11-22) G. Morrish, editor, *New and Concise Bible Dictionary*, p. 91.

²¹(17:1-9) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, p. 38.

²²(18:19-21) Francis A. Schaeffer, *The Church at the End of the 20th Century*, p. 126.

²³(23:33-44) Moisés and Ceil Rosen, *Christ in the Passover*, nu știm la ce pagini apar aceste comentarii.

²⁴(27:32, 33) Leslie B. Flynn, *Your God and Your Gold*, p. 30, 31.

²⁵(27:34) Henry, „*Leviticus*.“ I:562.

BIBLIOGRAFIE

Bonar, Andrew. *A Commentary on the*

- Book of Leviticus*. 1852. Retipărire. Grand Rapids: Baker Book House, 1978.
- Borland, James A. „Leviticus.“ În *Liberty Bible Commentary*. Lynchburg, VA: The Old-Time Gospel Hour, 1982.
- Coleman, Robert O. „Leviticus.“ În *Wyclife Bible Commentary*. Chicago: Moody Press, 1962.
- Harrison, R. K. *Leviticus: An Introduction and Commentary*. The Tyndale Old Testament Commentaries. Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1980.
- Henry, Matthew. „Leviticus.“ În *Matthew Henry's Commentary on the Whole Bible*. Vol. 1. McLean, VA: MacDonald Publishing Company, n.d.
- Jukes, Andrew. *The Law of the Offerings*. Londra: The Lamp Press, 1954.
- Keil, C. F., and Delitzsch, F. „Leviticus.“ În *Biblical Commentary on the Old Testament. The Pentateuch, Vol. 4*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1971.
- Lindsey, E Duane. „Leviticus.“ În *The Bible. Knowledge Commentary*. Wheaton, IL: Victor Books, 1985.
- Smith, Arthur E. *Leviticus for Lambs*. Tipărit în editura autorului, n.d.

Periodice

- Clarke, A. G. „The Levitical Offerings,“ *Precious Seed Magazine*, 1960.

